

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA MATEMATIKY, FYZIKY A TECHNICKÉ VÝCHOVY

**ROZVOJ SENZOMOTORICKÝCH DOVEDNOSTÍ V ZÁKLADNÍ
ŠKOLE PRAKTICKÉ A SPECIÁLNÍ
DIPLOMOVÁ PRÁCE**

Alena Tomanová

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Vedoucí práce: Doc. Paedr. Jarmila Honzíková, Ph.D.

Plzeň, 2014

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 8. dubna 2014

.....
vlastnoruční podpis

Děkuji paní Doc. PaedDr. Jarmile Honzíkovej, Ph.D. za odborné vedení mé diplomové práce, za poskytnutí užitečných rad a materiálových podkladů k práci.

Zadání práce

Obsah:

ÚVOD	8
1 Vysvětlení použité terminologie	9
2 Psychomotorika	10
2.1 Psychomotorické hry	10
2.2 Psychomotorické činnosti.....	10
2.3 Herní a didaktické zásady v psychomotorice	11
2.4 Specifické použití psychomotorických her u mentálně postižených dětí.....	11
3 Senzorické dovednosti dětí mladšího školního věku	12
3.1 Charakteristika období mladšího školního věku.....	12
3.2 Co jsou senzorické dovednosti.....	13
3.3 Postup získávání senzorických dovedností.....	13
4 Zásady speciálního pedagogického postupu u žáků se speciálními potřebami	16
5 Mentální postižení	17
5.1 Specifika vzdělávání dětí s mentálním postižením	18
5.2 Možnosti vzdělávání dětí s mentálním postižením	19
6 Poruchy autistického spektra (PAS)	20
6.1 Specifika vzdělávání dětí s autismem	20
6.2 Možnosti vzdělávání žáků s autismem.....	21
7 Co jsou rámcové vzdělávací programy (RVP) a školní vzdělávací programy (ŠVP)	22
7.1 Klíčové kompetence	22
7.2 Rozdělení obsahu vzdělávání podle jednotlivých oblastí.....	23
7.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (základní –kola praktická).....	24
7.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením (základní –kola speciální)	27
8 Školní vzdělávací programy	31
8.1 Výchovné a vzdělávací strategie.....	32
8.2 Pracovní výchova.....	32
8.3 Účelné osnovy podle Pracovní výchova, ŠVP Školní učební osnovy.....	34
8.4 Účelné osnovy vzdělávacího učební osnovy, ŠVP Školní učební osnovy to společně.....	37

9 Zjištění úrovně psychomotorických dovedností flák41	41
prvního stupně ZTMpraktické.....41	41
9.1 Popis jednotlivých testů testovací baterie.....42	42
9.2 Charakteristika zkoumaného vzorku45	45
9.3 Vlastní –et ení - průběh testování.....46	46
9.4 Výsledkové tabulky s naměřenými daty47	47
9.5 Vyhodnocení50	50
10 Zjištění úrovně pohybových dovedností flák 1. stupně ZTMpraktické51	51
10.1 Popis jednotlivých pohybových testů51	51
10.2 Charakteristika zkoumaného vzorku52	52
10.3 Vlastní –et ení - průběh testování.....53	53
10.4 Výsledkové tabulky pohybových dovedností54	54
10.5 Vyhodnocení55	55
10.6 Statistické zpracování výzkumných dat56	56
11 Porovnání úrovně pohybových a manuálních dovedností u jednotlivých flák59	59
12 Materiály vhodné pro pracovní činnosti k rozvoji senzomotorických dovedností .60	60
12.1 Papír.....60	60
12.2 Drobný přírodní a technický materiál.....61	61
12.3 Pedig62	62
12.4 Modelovací hmota - Fimo.....63	63
12.5 Využití odpadového materiálu64	64
13 Soubor pracovních námětů pro rozvoj senzomotorických dovedností66	66
13.1 Slunečnice z papírových táček a korkových zátek.....67	67
13.2 Květiny skládané z barevného papíru.....68	68
13.3 Květiny z papírových proužků69	69
13.4 Jeřabčík70	70
13.5 Autíčko z vlnkovaného kartonu71	71
13.6 Vánoční hvězda z listů staré knihy.....72	72
13.7 Motýlci z pedigu73	73
13.8 Kořalky z pedigu s papírovým dnem.....74	74
13.9 Motýlek z Fimo75	75
13.10 Chobotnice z PET lahví76	76
Závěr77	77
Resumé78	78

Seznam použité literatury a zdroj	79
Seznam obrázk :.....	81
Seznam tabulek a graf	83

ÚVOD

Senzomotorika představuje souinnost vnímání a pohybu, má vliv na celkový vývoj osobnosti jedince. Vě, co m flem vnímat smysly, podn cuje na-e t lo k n jakému pohybu, aktivit a tudífl i k získávání ur itých senzomotorických dovedností, ve kterých se zdokonalujeme prakticky po celý flivot.

Patnáct let pracuji ve škole, která se v nuje vzd lávání flák se speciálními vzd lávacími pot ebami v oblasti mentálního a t lesného postifení a s poruchami autistického spektra, p ípadn kombinací postifení. P i práci s na-ími fláky je kladen d raz na rozvoj dovedností, které p íspívají k v t-í samostatnosti flák , nap íklad v oblasti sebeobsluhy. Téma svojí diplomové práce jsem zvolila proto, fle i rozvoj senzomotorických dovedností mezi tyto innosti pat í.

Cílem práce je zji-t ní úrovn psychomotorických a pohybových dovedností u flák s mentálním i t lesným postifením a s poruchami autistického spektra, srovnání úrovn pohybových i manuálních dovedností u flák v pé i Centra pobytových a terénních sociálních slufleb (CPTS) a flák z rodin.

V první ásti se snaím objasnit co je motorika, jaké druhy motoriky známe. Dále se zabývám psychomotorikou a senzomotorickými dovednostmi p edev-ím u d tí na prvním stupni základní škole. Ve tvrté afl -esté kapitole popisuji specifika vzd lávání d tí s mentální retardací a poruchami autistického spektra.

V následujících kapitolách analyzuji Rámcové vzd lávací programy na speciální a praktické škole, zam uji se na oblast lov k a sv t práce a p edm t Pracovní výchova. Následuje rozbor Tkolního vzd lávacího plánu ó konkrétn TWP základní školy speciální a praktické ve Zb chu. Stejn jako v p edchozí kapitole jsem se zam íla na oblast lov k a sv t práce, p edm t Pracovní výchova.

Ve druhé polovin práce popisuji poufíté testy a dokumentuji pr b h konkrétního testování senzomotorických a pohybových dovedností flák prvního stupn základní školy praktické. Sou ástí jsou i výsledkové tabulky a grafy.

Záv r práce tvo í soubor deseti v praxi ov ených pracovních nám t pro rozvoj senzomotorických dovedností flák základní školy praktické.

1 Vysvětlení použité terminologie

Motorikou rozumíme veškeré pohyby živého organismu, probíhající jako jednotlivé pohybové dovednosti nebo automatické pohybové návyky. Je to celková pohybová schopnost organismu, souhrn všech pohybů lidského těla. (Opatilová, 2004)

Jemná motorika zahrnuje grafomotoriku, logomotoriku, mimiku, oromotoriku, vizuomotoriku. Je řízena aktivitou jemných svalů, jedná se o postupné zdokonalování jemných pohybů rukou a manipulaci s drobnými předměty. Nejdůležitější je rozvoj cíleného pohybu a úchopu. (Opatilová 2004)

Od počátku života dítěte je potřeba klást zvláštní význam rozvoji pohybu ruky, aby se správně formovala funkce opěrná, odtahovací, uchopovací a ukazovací, které jsou základem manipulační činnosti. Při patologii jemné motoriky platí základní pravidlo pro cvičení, třeba tam, kde je spasticita, ruku uvolníme a tam, kde je hypotonie, posílujeme. (Opatilová; Záhradníková, 2008)

Hrubá motorika vyjadřuje souhrn pohybových aktivit dítěte, postupné ovládnutí těla, koordinace horních i dolních končetin, rytmizace pohybů. Je zajišťována velkými svalovými skupinami, jejichž práce umožňuje lokomoci (chůzi, skákání, plavání) a nelokomocní pohyby (sezení, tahání). (Opatilová 2004)

Souhrnným označením pohybových projevů člověka, které jsou odrazem jeho psychických funkcí a jeho psychického stavu je **psychomotorika**. (Opatilová, 2004)

Senzomotorika je schopnost pochopit, jaký je vztah člověka k předmětu v prostoru kolem něho, schopnost napodobovat tvary a vzory a později schopnost psát. Je to soubor procesů spojujících oblast receptorů a smyslového vnímání s oblastí motoriky. Představuje součinnost vnímání a pohybu. Podněty vnímané receptory vyvolávají motorický pohyb, senzomotorické činnosti jsou spjaté se všemi psychickými procesy. (Opatilová; Zahradníková, 2008)

2 Psychomotorika

Szabová uvádí, že pojem psychomotorika vyjadřuje úzkou spojitost a vzájemný vliv motoriky a psychiky, zahrnuje pohyby, které jsou odrazem a vyjádřením psychiky člověka. (Szabová, 2001)

Psychomotoriku můžeme také vymezit jako systém tělesné výchovy, kde se pohyb vyvíjí jako výchovný prostředek, jako cílenou, hravou a zábavnou výchovu pohybem. Nesoustřeďuje se na rozvoj pohybu, ale na profitkovost, navozování příjemných pocitů, bere v úvahu psychické vlastnosti a vztahy k druhým osobám, jde o cvičení napomáhající rozvoji psychických funkcí. Prostřednictvím psychomotoriky člověk prožívá radost z pohybu, dobývá se novou energií, vnímá emoce, rozvíjí obratnost i vjemy senzomotorické. (Opaticková; Zámečnicková, 2008)

Podobně popisuje psychomotoriku ve své publikaci Blahutková, která uvádí, že psychomotorika je forma pohybové aktivity zaměřená na profitek z pohybu, vede k poznávání vlastního těla, okolního světa i k profitkům z pohybových aktivit a vyvíjí herní činnosti, činnosti s náradím i náradím. Jedním z hlavních cílů psychomotoriky je naučit se vnímat vlastní tělo, rozumět mu a přijmout ho. (Blahutková, 2007)

2.1 Psychomotorické hry

Hry mají silný emotivní účinek, jsou zdrojem nových zážitků, v nichž se projevují všechny složky duševního života – rozum, fantazie, city a rozvíjí se tak naše osobnost. Hry v psychomotorice umožňují projevit individualitu osobnosti, zapojují člověka do kolektivu. Psychomotorické hry se od běžných odlišují použitím netradičních pomůcek a zejména tím, že nemají vítězných ani poražených. Vítězové jsou vítězni, kteří se těchto her zúčastní. Při provádění psychomotorických her dochází k uvědomování a rozvoji senzomotorických vjemů, což vede k lepší koncentraci, soustředěnosti a zlepšení duševní rovnováhy člověka. (Blahutková, 2007)

2.2 Psychomotorické činnosti

V psychomotorice se rozvíjí vedle duševní stránky i návyky ke správnému držení těla, prostorová orientace, nervosvalová koordinace, rovnováha a obratnost. V průběhu psychomotorických činností je důležitá klíčová role radost z pohybu. Nejvíce prostoru se v něm hráme a soutěžíme, musí být motivace pro další spontánní činnost. Je vhodné

kombinovat činnosti tak, aby obsahovaly nácvik s novými námi a námi, pískákové dráhy, kruhový provoz, hry a soutěže. Každá činnost by v závěru měla obsahovat jakoukoliv relaxaci. (Blahutková, 2007)

2.3 Herní a didaktické zásady v psychomotorice

- Motivace hráčů k činnosti a vyžití barevnosti námi a námi, jeho jednoduchosti a originality, vyžití hudby.
- Příprava všech pomůcek před hodinou, obsahový i časový rozvrh.
- Vysvětlení plánované činnosti hráčům, ujistění, že pochopili její princip, případná názorná ukázka.
- Zapojení se do hry.
- Vyžití vhodné hudby pro větší spontánnost a přirozenost pohybu.
- Vyhodnocení průběhu hry a sdílení pocitů z hry.
- Učitel neprobíhá oproti stranou, nebo pomáhá a zapojuje se do hry.
- Děti mají mít pocit, že se podílejí na programu hodiny, respektují se jejich názory.
- Nepospíchá se.
- Stanovení rolí. (Blahutková; Klenková; Zichová, 2007)

2.4 Specifické použití psychomotorických her u mentálně postižených dětí

Mentálně postižené děti potřebují individuální přístup a speciální způsob práce. Vyznačují se zvýšenou hravostí, proto je pro ně výchova pomocí her přirozená a ideálním prostředkem pro získávání vdomostí a návyků. Mentální postižení se často spojuje s poruchami řeči, proto vybíráme hry zaměřené na rozvíjení jazyka a mluvidel. Tyto děti mají většinou také slaběji rozvinutou jemnou motoriku, kterou mohou rozvíjet pomocí hry na ni zaměřené o pohyby prstů, manipulace s předměty. Často se vyskytuje i celková pohybová neobratnost a zhoršená koordinace pohybů, poruchy držením těla. Ke zlepšení či zmírnění použijeme hry z oblasti hrubé motoriky, koordinace pohybů a rovnováhy. Jsou to například pohyby končetin oči, lezení, skákání, houpání, házení, zdolávání pískáček, zdvihání, nošení apod. V případě potřeby u psychomotorických her zjednodušíme či zkrácíme postup. (Szabová, 2001)

3 Senzomotorické dovednosti dítěte mladšího školního věku

Dovednost je v psychologickém slovníku popsána jako *učením získaná dispozice ke správnému, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou; dělení na: intelektové, senzomotorické, sociální a jiné.* (Hartl; Hartlová, 2010)

Pohybové dovednosti jsou od počátku života vyvíjeny jako prostředek usnadnění poznávání. Jsou to naučené předpoklady činnosti, které nejsou jen dané pohybové úkoly, jsou komplexem psychomotorických projevů. Ovlivňuje je i psychický stav, vzdělávání i sociální prostředí, ovlivňuje samostatnost, vývoj osobnosti, fyzické a psychické zdraví a jsou nezbytným předpokladem pro celkovou socializaci člověka. (Opatřilová; Zámečnicková, 2008)

3.1 Charakteristika období dítěte mladšího školního věku

V mladším školním věku období od šesti do deseti až jedenácti let, dochází k důležitým změnám hlavně ve vztahu dítěte a sociálních vztazích. Dítě začíná mít školní povinnosti. Přichází pro dítě nové rozmanité činnosti s požadavky na rozvíjení senzomotoriky, paměti, intelektu, pozornosti, vytrvalosti, sebeovládání, zároveň se dále rozvíjí. U dítěte v tomto věku vzniká zájem o něco nového. Obtížně vznikají předpoklady školní zralosti, předpoklady v sobě rodiny, předpoklady úrovně obecné inteligence dítěte a předpoklady celkové neobratnosti dítěte. V tomto věkovém období mají důležitá místa i hry, které se stávají složitějšími, náročnějšími. Dítě začíná hrát na hudební nástroj, věnuje se sportovním i kulturním činnostem. Jsou požadavky senzomotoriky, intelektu a dalších předpokladů vyvinuty tak, aby se mohly v daných činnostech zdokonalovat, objevovat si schopnosti i motivaci pro příslušnou oblast činnosti a tak jí přinést radost, obohacení života, úspěchy a podporu sebehodnocení. V mladším školním věku se dítě podílí na drobných pracích v rodině. Myšlení je rozvinutější a respektuje zákony logiky. Dítě dokáže klasifikovat, třídí, přidává, jsou ale vázány na názorné poznání, na konkrétní předpoklady a procesy, které lze přímo vnímat a představit si je, nebo s nimi manipulovat a prakticky si ověřit řešení problému. (Špalek; Mareš, 2001)

3.2 Co jsou senzomotorické dovednosti

V knize Psychologie pro učitele Šáp uvádí, že: *pohybová* *ili senzomotorická dovednost je u ením získaný předpoklad k adekvátním pohybům pro dosahování určitého cíle, pro plnění určitého úkolu.* (Šáp; Mareš, 2001)

Psychologický slovník uvádí, že: *senzomotorická dovednost je spojení dovednosti smyslové a motorické, osvojuje se podle et zce: nácvik jednotlivých pohybů, jejich spojení v celky, odstranění zbytečných pohybů i síly, jejich upesování a rytmizace, snižování únavy.* (Hartl; Hartlová, 2010)

Senzomotorické dovednosti jsou způsobem získání, které umožňuje provádět ustálené činnosti optimálním způsobem, úspěšně praktické činnosti a koordinovat smyslové pohybové činnosti, patří k nim všechny druhy sportovních činností, fyzické práce, domácí práce, hra na hudební nástroj, psaní, kreslení. Jsou většinou trvalé, naučené dovednosti si zpravidla zanecháme po celý život.

Při osvojování senzomotorických dovedností a při výkonu náročných senzomotorických činností záleží na myšlení, v domostech, poznacích a zpracování zkušenosti. Senzomotorické činnosti a dovednosti jsou rozmanité a je jich mnoho, proto při jejich osvojování metodický postup osvědčený u jedné dovednosti může u jiné selhávat. Rozlišíme dvě velké skupiny senzomotorických dovedností – reproduktivní (jedná se o stereotypní opakování et zce pohybů) a produktivní (jde o činnost proměnlivou a tvůrčí). Složitá činnost je zajišťována komplexní dovedností, která zahrnuje několik dílčích dovedností. (Šáp; Mareš, 2001)

3.3 Postup získávání senzomotorických dovedností

Šáp uvádí tři fáze osvojování senzomotorických dovedností:

1. fáze představuje kognitivní orientaci v úkolu, požadavcích, činnosti a podmínkách, za kterých se má vykonávat a k nim je nutné přihlížet.
2. poté následuje vykonávání činnosti s detailní v domou sebekontrolou a osvojování základní metody příslušné činnosti, důležitá je práce s chybami a autoregulace s využitím vzájemné vazby.
3. další opakování, zdokonalování, například automatizace a významná je názorná ukázka, slovní instrukce, rozbor a provádění chyb, opakovaným vykonáváním se zvyšuje kvalita a výkon, snižuje se únava. (Šáp; Mareš, 2001)

V průběhu osvojování senzomotorických dovedností dochází k ad změnám v psychických a fyzických procesech: zdokonaluje se vnímání a kontrola, pohyby se stávají přesnější a pravidelnější, jednotlivé pohyby se spojují v plynulou činnost, má se úloha jednotlivých druhů vnímání, dochází ke koordinaci vnitřních orgánů s pohyby a přechází se ke kvalitnímu a rychlému vykonávání činnosti bez v domé kontroly. Bez názorné ukázky a slovní instrukce by flák nezískal obraz nacvičované činnosti. Různé senzomotorické dovednosti vyžadují různý metodický přístup. Metodiky pro osvojování jednotlivých dovedností vznikaly v t-inou zobrazením dílčích zkušeností z praxe, informace se předává kombinováním názorné ukázky a slovního vyjádření. (Štěpánek; Mareš, 2001)

Senzomotorické učení se vyjaduje jako osvojování senzomotorických dovedností a schopností, je to druh učení, kterým získáváme předpoklady k vykonávání činností náročných na vnímání, pohyby a vzájemné spojení vjemů s pohyby. Probíhá tehdy, když se dítě učí chodit, manipulovat s předměty, píše výuce psaní, kreslení a rýsování, při osvojování speciálních výkonů. Osvojování senzomotorické dovednosti není jen otázkou mechanického drilu, ale závisí na individuálních zkušenostech, na odlišných dovednostech a schopnostech, souvisí s myšlením, intelektem, motivací, odolností, s celou osobností. (Štěpánek; Mareš, 2001)

Do senzomotorického učení máme zařadit i hry na rozvoj senzomotorického vnímání a senzomotorická cvičení.

Hry na podporu senzomotorického vnímání mají velký význam. Na základě propojení smyslového vnímání a nervového systému dochází k poznávání vlastního těla, materiálu i prostředí. Jedná se především o hry zaměřené na rozvoj neverbální komunikace, vzájemný kontakt, prostorovou orientaci, vnímavost rytmu a hudby, pozornost, koncentraci, rozvoj pohybové koordinace, spolupráce. (Blahutková; Klenková; Zichová, 2007)

Mezi senzomotorická cvičení patří:

- Stavby z kostek.
- Navlékání korálek .
- Vkládání tyčků do otvorů podle předlohy.
- Skládání plochých obrázků .
- Skládání nepravidelných plochých obrázků .
- Kreslení a malování různými technikami.

- Vytváření obrazců z papíru.
- Trhání a mačkání papíru.
- Nalepování vytrhaných kousků papíru do předem nakresleného obrazce.
- Polepování krabic.
- Vystihování obrazců.
- Modelování šroubování, mačkání, hloubení, válení, vytahování modelovací hmoty.
- Základní modelování. (Opatřilová; Zámečnicková, 2008)

4 Zásady speciálního pedagogického postupu u žáků se speciálními potřebami

- Hlavní zásadou je vychovávat handicapovaného stejným způsobem jako zdravé dítě, ne dělit mezi nimi rozdíly tam, kde to není potřeba. Pomáhat mu překonávat jeho obtíže.
- Zásada názornosti – uskutečňuje se reálným názorem, audiovizuálními pomůckami.
- Zásada trvalosti – je potřeba učit probírat zajímavé, dle kladně procvičovat a opakovat.
- Zásada přiměřenosti – nesmíme žáky přetěžovat přemírou výkladů a úkolů. Je třeba vhodně volit rozsah probírané látky, předcházet vzniku únavy.
- Zásada soustavnosti – každé dítě by mělo řádně navštěvovat školu, aby jeho rozumové schopnosti mohly být soustavně rozvíjeny.
- Zásada uvědomlosti – žáci mají být vedeni k uvědomění vztahu k učení, mají pochopit, že se učí ke svému prospěchu.
- Zásada aktivity – veškerá činnost by měla být co nejrozmanitější a nejzajímavější, aby žáky co nejvíce aktivizovala.
- Zásada individuálního postupu – individuální postup pomáhá probouzet aktivitu a přiměřené požadavky u žáků. (Kocurová, 2002)

5 Mentální postížení

V odborné literatuře se souasn s termínem mentální postížení používá i oznaení mentální retardace.

Slowík ve své publikaci uvádí, že doslovný překlad pojmu **mentální retardace**, který vychází z latinských slov *mens* a *retardare* by zněl šopfd ní myslí. Ve skutečnosti je to postížení, které postihuje celou lidskou osobnost ve všech jejích složkách. Má vliv na vývoj a úroveň rozumových schopností, týká se emocí, komunikačních schopností i úrovn sociálních vztahů. Vztahuje se k podprůměrnému obecní intelektovému fungování osoby a je spojeno s poruchami adaptačního chování. Poruchy adaptace jsou patrné na pomalém tempu dospívání, na snížené schopnosti učení, na nedostatečné sociální přizpůsobivosti. (Slowík, 2007)

Podle Tvarcové se *šza mentálně retardované (postížené) považují jedinci, u nichž dochází k zaostávání vývoje rozumových schopností, k odlišnému vývoji některých psychických vlastností a k poruchám adaptačních schopností. Mentální retardace je důsledkem organického poškození mozku, které vzniká na základě strukturálního poškození mozkových buněk nebo abnormálního vývoje mozku.* Z hlediska psychické struktury osobnosti mentálně postížení jedinci netvoří skupinu, kterou by bylo možné globálně charakterizovat. Každý mentálně postížený jedinec má charakteristické osobnostní rysy, přesto se u značné části z nich projevují určité společné znaky závislé na druhu, hloubce a rozsahu mentální retardace. (Tvarcová, 2011)

Mentální retardace se podle Tvarcové klinicky projevuje zejména:

- Zpomalenou chápavostí, jednoduchostí a konkrétností úsudků.
- Sníženou schopností a neschopností komparace a vyvozování logických vztahů.
- Sníženou mechanickou a zejména logickou pamětí.
- Trávkostí pozornosti.
- Nedostatečnou slovní zásobou a neobratností ve vyjadřování.
- Poruchami vizuomotoriky a pohybové koordinace.
- Impulsivností, hyperaktivitou nebo celkovou zpomaleností chování.
- Citovou vzrušivostí.
- Sugestibilitou a rigiditou chování.
- Nedostatky v osobní identifikaci a ve vývoji šjád.
- Opožděných psychosexuálním vývojem.
- Nerovnováhou aspirací a výkonů.

- Zvýšenou potřebou uspokojení a bezpečí.
- Poruchami v interpersonálních skupinových vztazích a v komunikaci.
- Sníženou schopností k sociálním požadavkům a některými dalšími charakteristickými znaky. (Márcová, 2011)

5.1 Specifika vzdělávání dětí s mentálním postižením

Děti jsou buď nepřipraveny na vývoj a učení. Při hrách něco nového zkoumají, poznávají, rády cokoli tvoří a zkoušejí. Mají motivaci i možnosti vyvíjet se dál, podporu a informace od dospělých. U postižených dětí je to trochu odlišné. Také potřebují pomoc, podporu a motivaci, ale v některých vývojových úkolech se samy neposunou vpřed. Je důležité jim pomoci sobě samy hrát, pomáhat se specifickými problémy, znát vývojové oblasti, kterými děti právě prochází a které budou následovat. (Newman, 2004)

Podobně jako všechny ostatní děti se v průběhu života vyvíjejí i děti s mentální retardací. Bylo zjištěno, že i při nejvyšších stupních mentálního postižení se vyvíjí psychika. Základní podmínkou psychického vývoje je učení. U dětí s mentální retardací je oslabena potřeba poznávat okolní svět. Nedostatečná poznávací aktivita a nízká úroveň orientace vyplývá zejména z nedostatečně vyvinuté mozkové kůry. Nepříznivě se rozvíjejí i sociální vztahy, chybí osvojování úkonů s předem ty. Nadměrná péče a množství omezení pak překáží rozvoji jeho pohybů, získání zkušeností v zacházení s předem ty a poznávání fyzikálních vlastností věcí. Děti nemají intenzivní potřebu nových dojmů, poznávací zájmy a potřeby jsou rozvinuty v menší míře. Kontakt mentálně postiženého dítěte s okolím omezuje zpomalené tempo a nedokonalost děje. I tyto děti je však možno určitým způsobem rozvíjet a každý sebená pokrok v jejich vývoji představuje zlepšení kvality jejich života. (Márcová, 2011)

Pro děti je nejdůležitější vytvořit vhodné prostředí, aby se zbytečně nerozptylovaly aktivitami a předem ty kolem sebe, uklidíme všechny nepotřebné věci. Volíme vhodnou dobu, kdy je odpočívající a klidné. Je potřeba motivovat a musíme znát zájmy dítěte a vědět, co mu udělá radost, i když často obmýšlí, na jejich vykonávání nechat více času, neříká si myslíme, že potřebuje a započítává iinnost dokončit. Důležité je chválit a povzbuzovat, připomínat k dítěti pozitivně, opomíjet chyby.

Dítě, které nemá plnou kontrolu nad svaly ruky, je třeba co nejvíce podnícovat k aktivitám, při nichž budou hodně používat ruce. K rozvoji jemné motoriky slouží hry k nácviku rozevírání ruky a práce s prsty. Jsou to například hry s pevnými znečistěnými materiály, hry s pískem, vodou, plastelínou, malování prsty. Při kreslení vybíráme především silné pastelky sytých barev. (Newman, 2004)

Ve světě se stále hledají nové formy práce s mentálně postiženými lidmi, vycházející z jejich možností, schopností a respektující jejich zájmy.

5.2 Možnosti vzdělávání dětí s mentálním postižením

Definitivním úkolem speciálního školství je umožnit vzdělávání všem dětem. Zkušenosti speciálních škol ukazují, že i děti s velmi závažnými formami postižení jsou schopny vývoje. Pedagogické vzdělávání zajišťují mateřské školy a speciální mateřské školy. Podmínkou úspěšnosti pedagogického vzdělávání dětí s postižením i znevýhodněním je volba vhodných metod a prostředků, uplatnění profesionálních postupů. Rozvoj osobnosti dítěte závisí na citlivosti a péči prostředí.

Děti s mentálním postižením ve věku povinné školní docházky se vzdělávají formou individuální nebo skupinové integrace, ve škole samostatně či za pomoci učitelů se zdravotním postižením či základní školy praktické (dříve zvláštní školy), případně základní školy speciální (dříve pomocné školy), nebo kombinací uvedených forem. Vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami vyplývá ze snížené úrovně jejich rozumových schopností a uskutečňuje se s pomocí podpůrných opatření, která jsou nad rámec pedagogických i organizačních opatření vzdělávání dítěte stejného věku v běžných školách. Po ukončení povinné školní docházky v základních školách praktických a speciálních, mohou děti pokračovat ve vzdělávání v odborných oborech odborných učilišť, nebo v praktických školách. (Marešková, 2011)

6 Poruchy autistického spektra (PAS)

Tato pervazivní (vše pronikající) porucha je charakteristická problémy v interpersonální komunikaci, omezenou schopností navazovat vztahy a dezorientací ve vnímání okolního světa. To se navenek projevuje uzavřeností. (Slowík, 2007)

Autismus je považován za vrozenou neurovývojovou poruchu s charakteristickými kognitivními deficity a typickým chováním, na jejím vzniku se podílejí genetické faktory. Vývoj a úroveň motoriky bývá v souladu s celkovou úrovní fungování dítěte. Část dětí nemusí mít potíže se zautomatizovanými pohyby, ale u něj se novým motorickým dovednostem bývá problematické. Děti s autismem se od sebe n jakým způsobem liší. Rozdíly jsou v mentální úrovni, v rozdílných percepčních schopnostech, odlišné schopnosti koncentrace, komunikace, osobnostních charakteristikách, v míře problémového chování, v sociálních dovednostech. Je důležité z hlediska individuálního přístupu zjistit úroveň schopností dítěte a zvolit vhodný typ vzdělávání a systému komunikace. (Thorová, 2006)

Autismus je charakterizován triádou příznaků :

- Neschopností vzájemné společenské interakce.
- Neschopností komunikace.
- Omezeným, stereotypně se opakujícím repertoárem zájmů a aktivit.

(Tvarcová, 2011)

6.1 Specifika vzdělávání dětí s autismem

Děti s poruchou autistického spektra mají problém s přijímáním informací ze svého okolí, proto je obtížné naučit autistické dítě základním dovednostem. Nepatrné výsledky se dostavují velmi pomalu, a proto se vyžaduje vytrvalost, systematická a dlouhodobá pravidelná práce speciálního pedagoga. Je nutné postupovat podle individuálních programů. Autisté mívají problémy s organizací vlastního života, obtížně zpracovávají sluchové informace a mají výpadky paměti, především pro věci nesouvisející s jejich zájmy. Mají ale zvláštní paměťové schopnosti, specifické zájmy a dobře zpracovávají zrakové informace. Tyto dovednosti se využívají při nácviku učení a mohou zvýšit samostatnost. Na tomto základě staví tzv. šStrukturovaná výuka, s její pomocí se dá předejít obtížím v chování a neschopnosti domluvit se. Účinným přístupem při učení je využívání existujících dovedností a jejich rozvoje. Bez správné diagnózy nelze zajistit

potřebnou informovanost a správný speciální přístup k dítěti. Dítě s autismem pak může být v tiché výskyt problémového chování. Odborníci, kteří chtějí s autisty pracovat, absolvují všeobecný výcvik. Děti s autismem mají rády stále a neměnné struktury, je proto potřeba veškeré změny zavádět postupně. Strach a úzkost může vyvolat nevhodné prostředí (hluk, velké množství osob). Vhodné rituály pomáhají dítěti s orientací v čase a prostoru. (Márcová, 2011)

6.2 Možnosti vzdělávání dítěte s autismem

Na základě výsledků praxe je preferováno vzdělávání těchto dětí v samostatných třídách. Stejně tak, jako děti s mentálním postižením ve věku povinné školní docházky se děti s poruchou autistického spektra mohou vzdělávat formou individuální integrace v běžné základní škole, formou skupinové integrace, nebo v základní škole praktické či v základní škole speciální, kde jsou tzv. autistické třídy, nebo kombinací uvedených forem. (Márcová, 2011)

Obrázek č.1: Strukturované učení (vlastní zdroj)

7 Co jsou rámcové vzdělávací programy (RVP) a školní vzdělávací programy (ŠVP)

V souladu s novými principy, zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v České republice a zakotvenými v zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, se do vzdělávací soustavy zavádí dokumenty, které jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní. Státní úroveň představují rámcové vzdělávací programy (RVP), které vymezují rámce vzdělávání a jsou závazné pro tvorbu školních vzdělávacích programů (ŠVP), které představují školní úroveň. Každá škola si vytváří ŠVP, podle nichž se na dané škole uskutečňuje vzdělávání. Rámcové i školní vzdělávací programy jsou ve stejné dokumenty přístupné pro pedagogickou i nepedagogickou veřejnost.

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání vymezuje obecné cíle, charakterizuje základní vzdělávání, specifikuje klíčové kompetence a vymezuje obsah vzdělávání. Je to otevřený dokument, který může být upravován podle potřeb a zkušeností s realizací školních vzdělávacích programů i podle změn, které se potřebují stát. Na konci základního vzdělávání žák dosahuje úrovně klíčových kompetencí podle schopností a v rámci svých možností. Vzdělávací obsah, metody a formy vzdělávání i činnosti, které ve škole probíhají, musí směřovat k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí. Obsah vzdělávání je rozdělen do vzdělávacích oblastí.

Při tvorbě školních vzdělávacích programů si školy vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů rozpracují tak, aby odpovídal konkrétním potřebám a schopnostem žáků. Rozléhají se do vyučovacích předmětů. Z jednoho vzdělávacího oboru může být vytvořeno více vyučovacích předmětů. Mezipředmětové dovednosti se prolínají celým vzdělávacím procesem, nejsou vázány na konkrétní předměty.

(RVP pro základní školu speciální, 2008)

7.1 Klíčové kompetence

Klíčové kompetence je soubor předpokládaných vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot, které žák bude moci využít nejen ve škole, ale i v běžném životě. Při jejich utváření je důležité zvolit metody a organizační formy výuky, kde se musí respektovat individuální zvláštnosti a možnosti žáků.

Kultivování a rozvíjení klíčových kompetencí se směřuje v-echen vzdělávací obsah, metody, formy vzdělávání i innosti probíhající ve škole.

Klíkové kompetence uváděné v rámcovém vzdělávacím programu:

- Kompetence k učení.
- Kompetence k řešení problémů.
- Kompetence komunikativní.
- Kompetence sociální a personální.
- Kompetence občanské.
- Kompetence pracovní. (RVP pro základní školu speciální, 2008)

7.2 Rozdělení obsahu vzdělávání podle jednotlivých oblastí

- Jazyk a jazyková komunikace.
- Matematika a její aplikace.
- Informační a komunikační technologie.
- Věda a její aplikace.
- Věda a společnost.
- Věda a příroda.
- Umění a kultura.
- Věda a zdraví.
- Věda a svět práce. (RVP pro základní školu speciální, 2008)

Jednou ze stěžejních vzdělávacích oblastí ve vzdělávání žáků s lehkým i středně těžkým mentálním postižením je školní výchova. V této oblasti je zahrnuto spektrum pracovních činností, cílen zaměřených na rozvíjení motorických schopností i dovedností, základních hygienických návyků a činností, sebeobsluhy. Oblast je realizována ve vzdělávacím programu **Pracovní výchova**.

(RVP pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 2005)

7.3 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (základní –kola praktická)

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je vytvořen pro žáky, kteří z důvodu snížené úrovně rozumových schopností nemohou zvládat požadavky obsažené v RVP ZV.

7.3.1 Charakteristika základního vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením (LMP)

Základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením se realizuje v základní –kole nebo základní –kole samostatně zřízené pro žáky s postižením.

Vzdělávací proces se přizpůsobuje úrovni psychického a fyzického rozvoje žáků. Vzhledem k variabilitě schopností a úrovni v domácnosti a dovedností je nezbytné při vzdělávání uplatňovat přístupy odpovídající vývojovým a osobnostním specifikům žáků za přispění podpůrných opatření.

Základní vzdělávání v základní –kole má devět ročníků a dělí se na 1. stupeň (1. – 5. ročník) a 2. stupeň (6. – 9. ročník).

Základní vzdělávání pro žáky se zdravotním postižením, kteří se vzdělávají ve třídách nebo –kolách s upraveným vzdělávacím programem, může s předchozím souhlasem MŠMT trvat deset ročníků – 1. stupeň (1. – 6. ročník), 2. stupeň (7. – 10. ročník).

Vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením je přizpůsobeno skutečnosti, že dosahují –kolní zralosti v pozdějším věku. Většina dětí s lehkým mentálním postižením je opožděná z hlediska sociálního, psychického a fyzického vývoje. Je potřeba ke každému žákovi přistupovat individuálně, respektovat jeho možnosti a pozitivně hodnotit každý pokrok v rozvoji jeho osobnosti. Hlavním úkolem v tomto období je adaptace žáků na nové prostředí, upevnění základních hygienických návyků a vytváření sociálních návyků. Program je koncipován tak, aby žáci v určitém pásmu lehkého mentálního postižení mohli dosáhnout co nejvyšší možné úrovně osobnostních kvalit podporou speciálních vzdělávacích metod a vyváženým přispěním na jejich rozvoj v oblasti kognitivní, sociální, emocionální i volní. (RVP pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 2005)

7.3.2 Cíle základního vzdělávání

Ve vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením se naplují cíle stejné jako u rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání, jen s uplatněním postupů, metod a forem odpovídajících osobnostním a vývojovým zvláštnostem žáků.

- Umocnit žáka osvojit si strategii učení a motivovat je pro celoživotní učení.
- Podporovat žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů.
- Vést žáky v vštěpné a ústinné komunikaci.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
- Připravovat žáky k tomu, aby se projevovali jako samostatné, svobodné a zodpovědné osobnosti, uplatňovali svá práva a naplňovali své povinnosti.
- Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city v chování, jednání a v prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, svému prostředí i k přírodě.
- Učit žáky aktivně rozvíjet a chránit fyzické, duševní a sociální zdraví a být za ním zodpovědní.
- Vést žáky k toleranci a ohleduplnosti k jiným lidem, jejich kulturám a duchovním hodnotám, učít je žít společně s ostatními lidmi.
- Pomáhat žákům poznávat a rozvíjet své schopnosti i reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými v domostmi a dovednostmi při rozhodování o vlastní životní a profesní orientaci.

(RVP pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 2005)

7.3.3 Charakteristika vzdělávací oblasti **lov k a sv t práce ó vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 1. stupeň**

Vzdělávací oblast **lov k a sv t práce** je jednou ze stejných vzdělávacích oblastí v základním vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením. Zahrnuje manuální činnosti a činnosti rozvíjející klíčové kompetence, vedoucí žáky k získání v domostí, základních pracovních dovedností a návyků. Zaměřuje se a ovlivňuje rozvoj komunikačních, motorických a tvořivých schopností, stimuluje učení a myšlení. Vede žáky k pozitivnímu

vztahu k práci a přispívá k vytváření životní a profesní orientace žáků, k budoucímu pracovnímu uplatnění v dalším životě a integraci ve společnost.

(RVP pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 2005)

7.3.4 Cílové zaměření vzdělávací oblasti *lov k a sv t práce*

Směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí žáků, které vede žák k:

- Rozvoji motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků v různých pracovních oblastech.
- Pozitivnímu vztahu k práci a jejím výsledkům.
- Porozuměním pojmům, návodům, orientaci v jednoduché technické dokumentaci, zvládnutí pracovních postupů a dovedností v reálné praktické situaci.
- Práci v kolektivu a odpovědnosti za své i společné výsledky práce.
- Osvojení dovedností při používání a zacházení s vhodně zvolenými nástroji, pomůckami a drobným nářadím.
- Přesnosti, systematickosti a vytrvalosti při plnění pracovních úkolů.
- Poznávání pracovních činností, které napomáhají vytváření volných zálib a využití volného času.
- Orientaci v různých oborech lidské činnosti a osvojení potřebných poznatků a dovedností pro uplatnění při volbě povolání a společenském uplatnění.
- Dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci.

7.3.5 Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *lov k a sv t práce*

- Práce s drobným materiálem (vlastnosti materiálu a jeho užití; pracovní pomůcky a nástroje; jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce; lidové zvyky, tradice, řemesla).
- Práce montážní a demontážní (stavebnice; práce s návodem, předlohou, jednoduchým nářadím; montáž a demontáž jednoduchých předmětů).
- Péčlivost práce (základní podmínky pro pěstování rostlin; pěstování rostlin; pěstování pokojových rostlin; zásady bezpečné práce s rostlinami).
- Příprava pokrmů (základní vybavení kuchyní; potraviny; stolování; bezpečná obsluha spotřebičů)

(RVP pro základní vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, 2005)

7.4 Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením (základní –kola speciální)

Základní –kola speciální poskytuje vzdělávání žákům s takovou úrovní rozumových schopností, která nedovoluje zvládat požadavky obsažené v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání ani v Rámcovém vzdělávacím programu upravující vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

7.4.1 Charakteristika základního vzdělávání žáků se středně těžkým mentálním postižením

Vzdělávání v základní –kole speciální je připraveno žákům se sníženou úrovní rozumových schopností, s psychickými zvláštnostmi, s nedostatečnou úrovní koncentrace pozornosti a nízkou úrovní rozvoje volných vlastností. Základní –kola speciální je desetiletá, rozděluje se na 1. stupeň (1. – 6. ročník) a 2. stupeň (7. – 10. ročník). Od základní –koly se odlišuje organizačními formami vzdělávání i obsahovým zaměřením výuky. Vzdělávací požadavky se přizpůsobují schopnostem a možnostem jednotlivých žáků. Speciální vzdělávání je zajišťováno v základní –kole speciální, formou individuální integrace podle individuálního vzdělávacího plánu, formou skupinové integrace nebo v rámci jiného způsobu plnění povinné školní docházky stanoveného zákonem.

Ve vhodně upravených podmínkách a s odbornou pedagogickou péčí žáci osvojují základní vědomosti a dovednosti, prakticky zaměřené pracovní činnosti. Klade se důraz na rozvíjení rozumových schopností a osvojení základních návyků sebeobsluhy, vytváření dovedností používat předměty denní potřeby a orientovat se v okolním světě, dosáhnout maximální možné míry samostatnosti a nezávislosti na péči druhých osob, zapojit se do společenského života. Je třeba vytvořit optimální podmínky, vyžadující především přátelskou atmosféru, klidné prostředí. Uspokojováním základních, psychických i sociálních potřeb je dán předpoklad úspěšného vývoje a dosažení cílů základního vzdělávání žáků. Účivo je redukováno na osvojení vědomostí a dovedností v jednotlivých vzdělávacích oblastech a oborech, prakticky zaměřených činností a pracovních dovedností.

7.4.2 Cíle základního vzdělávání

Cíle základního vzdělávání žáků se stávají tímto mentálním postížením jsou pro žáky s omezenými možnostmi žáků vzhledem k výraznému snížení rozumových schopností a opožděnému psychomotorickému vývoji. K dosažení cílů vzdělávání slouží systém úkolů, konkrétních úkolů, činností, metod, prostředků a aktivit.

- Vést žáky k vštěpení a účinné komunikaci.
- Pomáhat žákům, aby poznávali své schopnosti a možnosti a využívali je v osobním i pracovním životě.
- Umožnit žákům osvojit si strategii učení a motivovat je k učení.
- Podporovat žáky k myšlení na základě názoru a řešení problémů.
- Rozvíjet u žáků schopnost spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých.
- Připravovat žáky k tomu, aby si užívali svá práva a naplňovali své povinnosti.
- Vytvářet u žáků potřebu projevovat pozitivní city, vhodné projevy v chování, jednání, prožívání životních situací, rozvíjet vnímavost a citlivé vztahy k lidem, k okolnímu prostředí i k přírodě.
- Učit žáky chránit vlastní zdraví i zdraví jiných.
- Vést žáky k ohleduplnosti k jiným lidem a učit je žít společně s ostatními lidmi.

(RVP pro základní školu speciální, 2008)

7.4.3 Charakteristika vzdělávací oblasti **Úkolů a svět práce** u vzdělávání žáků se stávajícím mentálním postížením, 1. stupeň

Jak je již uvedeno v předchozí kapitole, je vzdělávací oblast **Úkolů a svět práce** jednou ze základních vzdělávacích oblastí ve vzdělávání žáků s mentálním postížením. Zahrnuje spektrum pracovních činností vedoucích žáka k získání souboru vědomostí, základních pracovních návyků a dovedností. Zaměřuje se a systematicky ovlivňuje rozvíjení motorických schopností, manuálních dovedností a tím přispívá k jejich celkové samostatnému zapojení do života, umožňuje jim přípravu na vykonávání jednoduchých pracovních činností. (RVP pro základní školu speciální, 2008)

7.4.4 Cílové zaměření vzdělávací oblasti *lov k a sv t práce*

Směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- Zvládnutí úkonů souvisejících se sebeobsluhou.
- Rozvoji motoriky, získání základních manuálních zručností a vytváření pracovních dovedností a návyků.
- Pekonávání obtížů a dokončování pracovních úkolů.
- Práci v kolektivu a odpovědnosti za své i společné výsledky práce.
- Osvojení dovedností k praktickému uvlivání a zacházení s předměty denní potřeby, s vhodně zvolenými nástroji, pomůckami a drobným nářadím.
- Porozumění zadaným jednoduchým pracovním postupům.
- Poznání pracovních činností, které napomáhají k využití volného času.
- Dodržování hygienických a bezpečnostních pravidel při práci.

(RVP pro základní školu speciální, 2008)

7.4.5 Vzdělávací obsah vzdělávacího oboru *lov k a sv t práce*

- Sebeobsluha (základní hygienické návyky, osobní hygiena; svlékání a oblékání oděvu, skládání oděvu, obouvání; běžná údržba oděvu a obuvi, ukládání, údržba; péče o osobní věci, uklízení a ukládání osobních věcí).
- Práce s drobným materiálem (známe drobné materiály a jejich užití; pracovní pomůcky a nástroje, funkce a využití; jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce; lidové zvyky, tradice, řemesla, užití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů).

- Práce montážní a demontážní (stavebnice, sestavování jednoduchých modelů; práce podle slovního návodu a jednoduché předlohy; montáž a demontáž jednoduchých předmětů).
- Pěstelské práce (základní podmínky pro pěstování rostlin, péče a její zpracování, vlivy rostlin osivo; pěstování rostlin na zahradě; pěstování pokojových rostlin; zásady bezpečné práce s rostlinami).
- Práce v domácnosti (základní vybavení kuchyně; potraviny, výběr, nákup a skladování potravin; stolování, jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování; práce s drobným kuchyňským nářadím, bezpečnost při zacházení s kuchyňskými pomůckami; drobné úklidové práce, utírání prachu, mytí nádobí, mytí podlahy, vysávání prachu).

Ve všech tematických okruzích jsou žáci soustavně vedeni k dodržování zásad bezpečnosti a hygieny při práci. V rámci praktických cvičení se žáci seznamují s konkrétními jednoduchými pracovními činnostmi. (RVP pro základní školu speciální, 2008)

8 TMkolní vzdávací programy (TMVP)

TMkolní vzdávací programy si zpracovává každá škola na základě rámcového vzdávacího programu. Ve své práci se opírám o TMVP Odborné školy, Základní školy a Mateřské školy ve Zbčch (OTM, ZTM a MTMZbčch), kde pracuji a kde jsem testovala senzomotorické a pohybové dovednosti dětí .

Odborné školy, Základní školy a Mateřské školy Zbčch vzdávají děti a děti se speciálními vzdávacími potřebami, s kombinovaným postižením tělesným a mentálním a s poruchami autistického spektra. Škola má dvě pracoviště ve Zbčchu a v Plzni. Na obou pracovištích fungují vždy základní školy praktické i základní školy speciální. V Plzni jsou vzdávány především děti s poruchou autistického spektra.

Škola ve Zbčchu se nachází v přízemní budově, slouží dětem se speciálními vzdávacími potřebami, je bezbariérová, vybavena kompenzačními pomůckami a speciálním nábytkem. Jsou zde také odborné učebny, cvičná kuchyň a počítačová učebna a tělocvična. Za budovou je školní pozemek, využívaný ke sportovním a relaxačním aktivitám dětí, část pozemku je vybavena výživnými záhonky, které slouží k pracovním činnostem dětí a jsou dostupné i vozíčkem. V tělocvičně ve Zbčchu je klienty Centra pobytových a terénních sociálních služeb Zbčch, které zajišťuje komplexní péči zdravotní, rehabilitační, výchovnou a sociální.

Budova školy v Plzni se nachází v klidné části skvranského sídliště, je jednopatrová, vstup do školy je bezbariérový. K budově patří i venkovní areál, jehož součástí je školní zahrada, prostor upravený pro hry s basketbalovým košem, dřevěný koutek s pískovištěm, houpačkou a skluzavkou. Součástí OTM, ZTM a MTMZbčch je také poradenské zařízení o speciálně pedagogické centrum, které sídlí v těle budovy .

TMkolní vzdávací programy vychází z koncepce rámcového vzdávacího programu pro základní vzdávání, upravené pro děti s lehkým mentálním postižením o TMVP ŠDokáflme to, pro děti s kombinací tělesného a tělesného mentálního postižení, nebo poruchami autistického spektra ŠDokáflme to společně. Školní vzdávací programy jsou chápány jako otevřené, s možností jejich variací podle situace v návaznosti na legislativní i jiné změny.

Název ŠDokáflme to společně vyjadřuje snahu a úsilí dětí i pedagogů pracovat spolu, pomáhat si, pokračovat pokračovat a společně se radovat z úspěchů .

8.1 Výchovné a vzdělávací strategie

Škola využívá tradiční i netradiční metody, formy a postupy práce, které odpovídají a vyhovují potřebám žáků. S ohledem na zdravotní stav, možnosti a schopnosti žáků uplatňuje především výuce individuální přístup ke každému žákovi, využívá ale i skupinovou práci, projektové vyučování, modelové situace a dramatické cvičení, umožňující žákům být připraveni na různé životní situace, nebát se změny, nevzdávat se a vyzkoušet si způsoby jednání, chování a komunikace v různých situacích. Pro žáky s poruchou autistického spektra se vybírají takové výchovné a vzdělávací strategie, které odpovídají jejich individuálním možnostem.

Obrázek č. 2: Budova ve Zbůchu
(vlastní zdroj)

Obrázek č. 3: Budova v Plzni
(vlastní zdroj)

8.2 Pracovní výchova

Učební plán Pracovní výchova byl utvořen ze vzdělávací oblasti člověk a svět práce. Předmět ovlivňuje rozvoj motoriky a je založen na výuce praktických činností a pracovních dovedností, které žáci využijí v reálném životě. Vzdělávací obsah vychází z konkrétních životních situací, kdy žáci přicházejí do přímého kontaktu s lidskou činností a technikou. U každého žáka poskytnete základní vědomosti o materiálech, nástrojích a pracovních postupech. Dovednosti a návyky, získané v tomto předmětu by měly v rámci možností žáků podporovat jejich samostatnost, posilovat sebevědomí, usnadnit začlenění do běžné společnosti a zvyknout si na práci pro jejich seberealizaci, pro získání kvalifikace v jednoduchých pracovních činnostech.

řáci se učí pracovat samostatně i v týmu, správně organizovat práci a udržovat pořádek na pracovišti, dodržovat hygienická a bezpečnostní pravidla. Výuka probíhá ve třídách, ve cvičné kuchyňce a na školním pozemku. Řáci také absolvují prakticky zaměřené mimoškolní akce jako nákupy, návštěvu restaurace, exkurze do zahradnictví, botanické zahrady, výrobního závodu. V průběhu školního roku jsou uspořádány celoškolní tematicky motivované dny švestikovní dílna a Vánoční dílna, poskytující řákům možnosti prakticky si vyzkoušet různé i netradiční rukodělné techniky. Dílny se opírají nejen o lidové tradice, ale nabízejí i ukázky současných technik a výrobků.

Učební osnovy vyučovacího předmětu Pracovní výchova obsahují konkretizované výstupy a učivo ze všech tematických okruhů uvedených v práci RVP ZV.

V MŠDP Školní učební plán předmětu Pracovní výchova realizován ve všech ročnících základního vzdělávání. Na 1. stupni má časovou dotaci 16 (15+1) hodin, předmět je posílen 1 hodinou z disponibilní časové dotace a to ve 2. ročníku. Týdenní hodinová dotace je v 1. ročníku 2 hodiny, ve 2. ročníku 2 + 1 hodina, ve 3. ročníku 4 hodiny, ve 4. ročníku 3 hodiny a v 5. ročníku 4 hodiny.

V MŠDP Školní učební plán vyučovacího předmětu Pracovní výchova realizován ve všech ročnících základního vzdělávání a na 1. stupni má časovou dotaci 21 hodin. Do předmětu je ve 4. a 6. ročníku integrováno přezové téma Osobnostní a sociální rozvoj. Úroveň, kterou mají řáci prostřednictvím učiva dosáhnout, určují očekávané výstupy. Jsou stanoveny pro 1. a 3. ročník (1. období) a pro 4. a 6. ročník (2. období).

Učební osnovy vyučovacího předmětu Pracovní výchova obsahují konkretizované výstupy a učivo ze všech tematických okruhů uvedených v práci RVP ZV.

(MŠDP OŠZŠ a MŠZŠ)

Obrázek č. 4: Interaktivní tabule
(vlastní zdroj)

Obrázek č. 5: Třída
(vlastní zdroj)

8.3 Učební osnovy pro obor Pracovní výchova, Třetí stupeň

Práce s drobným materiálem

<p><i>Očekávané výstupy o 1. období</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami• Vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů• Pracovat podle slovního návodu a předlohy <p><i>Očekávané výstupy o 2. období</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Vytvářet přímými pracovními postupy různé výrobky z daného materiálu• Využívat při tvořivýchinnostech s různým materiálem prvky lidových tradic• Volit vhodné pracovní pomůcky, nástroje a náčiní vzhledem k použitému materiálu• Udržovat pořádek na pracovním místě, dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném poranění	<p><i>Učivo</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Vlastnosti materiálu a jeho využití o dřeviny, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie• Pracovní pomůcky a nástroje o funkce a využití• Jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce• Lidové zvyky, tradice, řemesla o využití některých jednoduchých technik zpracování vybraných materiálů
--	--

Práce montážní a demontážní

<p>Očekávané výstupy o 1. období</p> <ul style="list-style-type: none">• Zvládat elementární dovednosti a schopnosti při práci se stavebnicemi <p>Očekávané výstupy o 2. období</p> <ul style="list-style-type: none">• Znat funkci a užití jednoduchých pracovních nástroj a pomůcek• Provádět při práci se stavebnicemi jednoduchou montáž a demontáž• Pracovat podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého nártu• Udržovat pořádek na svém pracovním místě, dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce, poskytnout první pomoc při drobném úrazu	<p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none">• Stavebnice o plošné, prostorové, konstrukční, sestavování jednoduchých model• Práce s návodem, předlohou, jednoduchým nártem• Montáž a demontáž jednoduchých předmětů
--	---

Pěstelské práce

<p>Očekávané výstupy o 1. období</p> <ul style="list-style-type: none">• Provádět pozorování přírody v jednotlivých ročních obdobích a popsat jeho výsledky• Pěstovat omezené rostliny v bytě i na zahradě <p>Očekávané výstupy o 2. období</p> <ul style="list-style-type: none">• Znat základní podmínky a postupy pro pěstování vybraných rostlin• Omezeně a pěstovat podle daných zásad pokojové i jiné rostliny a provádět pěstelská pozorování• Volit podle druhu pěstelských schopností správné pomůcky, nástroje	<p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none">• Základní podmínky pro pěstování rostlin o péči a její zpracování, vlivy rostlin, osivo• Pěstování rostlin o ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, koření, zelenina..)• Pěstování pokojových rostlin o podmínky pro pěstování• Zásady bezpečné práce s rostlinami
---	--

<p>a ná iní</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dodrřovat zásady hygieny a bezpe nosti práce a ochrany zdraví, poskytnout první pomoc p i úrazu p i práci na zahrad 	
---	--

P íprava pokrm

<p><i>O ekávané výstupy ó 1. období</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • P ípravit samostatn jednoduchý pokrm • Upravit st l pro jednoduché stolování • Chovat se vhodn p i stolování <p><i>O ekávané výstupy ó 2. období</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Znát základní vybavení kuchyn • P ípravit samostatn jednoduché poho-t ní • Uplat ovat zásady správné výřivky • Dodrřovat pravidla správného stolování a společenského chování p i stolování • Udrřovat pořádek a istotu pracovních ploch, dodrřovat základy hygieny a bezpe nosti práce, poskytnout první pomoc p i úrazu v kuchyni 	<p><i>U ivo</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Základní vybavení kuchyn • Potraviny ó výb r, nákup a skladování potravin • Stolování ó jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování • Bezpe ná obsluha spot ebi ó základní technika v kuchyni
--	--

8.4 Uební osnovy vzdávacího programu Pracovní výchova, TNP šDokážeme to společně

Sebeobsluha

<p>Očekávané výstupy o 1. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvládnout základní hygienické návyky a sebeobslužné činnosti • Zvládnout oblékání a svlékání oděvu, skládání a uložení oděvu, obouvání • Udržovat pořádek ve svých věcech i ve svém okolí <p>Očekávané výstupy o 2. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Péče o své tělo, svůj zevnějšek i své osobní věci • Zvládat běžnou údržbu oděvu i obuvi • Dodržovat zásady úložného oblékání 	<p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvládání hygienické návyky, osobní hygiena • Svlékání a oblékání oděvu, skládání oděvu, obouvání • Běžná údržba oděvu a obuvi, ukládání, čištění • Péče o osobní věci, uklízení a ukládání osobních věcí
--	---

Práce s drobným materiálem

<p>Očekávané výstupy o 1. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Třídit různé druhy drobného materiálu podle velikosti, tvaru, barev • Zvládat základní manuální dovednosti při práci s jednoduchými materiály a pomůckami • Vytvářet jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů 	<p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Různé drobné materiály a jejich využití (přírodní, modelovací hmota, papír a karton, textil, drát, fólie) • Pracovní pomůcky a nástroje, funkce a využití • Jednoduché pracovní operace a postupy, organizace práce • Lidové zvyky, tradice, umění, využití
--	--

<ul style="list-style-type: none"> • Pracovat podle slovního návodu <p>Očekávané výstupy ó 2. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pracovat podle předlohy a vytvářet podobnými pracovními postupy různé výrobky z drobných materiálů • Vyuklívat p i tvo ivých innostech vlastní fantazii i prvky lidových tradic • Volit vhodné pracovní pomcky, nástroje a ná iní vzhledem k poufilitému materiálu • Udrflovat po ádek na pracovním míst , dodrřlovat zásady hygieny a bezpe nosti práce 	<p>n kterých technik zpracování vybraných materiálů</p>
--	---

Práce montážní a demontážní

<p>Očekávané výstupy ó 1. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvládat elementární dovednosti a innosti p i práci se stavebnicemi <p>Očekávané výstupy ó 2. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provád t p i práci se stavebnicemi jednoduchou montáží a demontáží • Pracovat podle slovního návodu, předlohy • Spojovat a rozpojovat různé jednoduché p edm ty • Udrflovat po ádek na svém pracovním míst , dodrřlovat zásady hygieny a bezpe nosti práce 	<p>Uivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stavebnice, plo- né, prostorové, sestavování jednoduchých modelů • Práce podle slovního návodu a jednoduché předlohy • Montáž a demontáž jednoduchých p edm t
--	--

P stitelské práce

<p>Očekávané výstupy ó 1. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Provád t pozorování p írody 	<p>Uivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Základní podmínky pro p stování
---	--

<p>v jednotlivých ročních obdobích</p> <ul style="list-style-type: none"> • Peovat o nenáročné rostliny v bytě i na zahradě • Používat lehké zahradní nářadí <p>Očekávané výstupy o 2. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znat základní podmínky a postupy pro pěstování vybraných rostlin • Ošetřovat a pěstovat nenáročné pokojové i venkovní rostliny • Volit podle druhu pěstitelských podmínek správné pomůcky, nástroje a nářadí • Vědět o léčivkách i jedovatých rostlinách • Dodržovat zásady hygieny a bezpečnosti práce při práci s rostlinami na zahradě 	<p>rostlin, práce a její zpracování, vlivy rostlin, osivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pěstování rostlin ze semen v místnosti, na zahradě (okrasné rostliny, léčivky, jedovaté rostliny, koření, zelenina) • Pěstování pokojových rostlin, podmínky pro pěstování • Zásady bezpečné práce s rostlinami
--	---

Práce v domácnosti

<p>Očekávané výstupy o 1. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Upravit stůl pro jednoduché stolování • Připravit jednoduchý pokrm na základě daného pracovního postupu • Chovat se vhodně při stolování • Orientovat se v základním vybavení kuchyně • Zvládat drobné úklidové práce <p>Očekávané výstupy o 2. období</p> <ul style="list-style-type: none"> • Znat základní vybavení kuchyně • Připravit jednoduché pokrmy • Uplatňovat zásady správné výživy • Dodržovat pravidla správného 	<p>Učivo</p> <ul style="list-style-type: none"> • Základní vybavení kuchyně • Potraviny, výběr, nákup a skladování potravin • Stolování, jednoduchá úprava stolu, pravidla správného stolování • Práce s drobným kuchyňským nářadím, bezpečnost zacházení s kuchyňskými pomůckami • Drobné úklidové práce, utírání prachu, mytí nádobí, mytí podlahy, vysávání prachu
---	---

<p>stolování a společného chování při stolování</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zvládat práci s jednoduchými kuchyňskými nástroji • Vydělávat si místo v jídelně, udržovat pořádek v jídelně, ve třídě • Udržovat pořádek a čistotu pracovních ploch, dodržovat základy hygieny a bezpečnosti práce v domácnosti 	
--	--

(Vzdělávací programy OTM, ZTM a MTMZ^b ch)

Obrázek č.6 : Žáci ve třídě (vlastní zdroj)

9 Zjištění úrovně psychomotorických dovedností flák prvního stupně ZTMpraktické

Ve svém výzkumném –et ení jsem zji– ovala úrove psychomotorických dovedností flák na 1. stupni Základní –koly praktické.

K testování jsem vyuffila soubor šTestovací baterie pro psychomotorické dovednostiö, autorkou je Doc. PaedDr. Jarmila Honzíkova, Ph.D.

Jak autorka uvádí, test vychází z Magerovy techniky, podle které se doporu uje, aby cíl ve své formulaci obsahoval tyto t i sloflky:

1. Pofladovaný výkon.
2. Podmínky výkonu.
3. Norma výkonu.

Samotné testy byly navrřeny tak, aby refletovaly na p evládající psychomotorické dovednosti v pracovní výchov . Základ pro tvorbu test byla zvolena taxonomie psychomotorických cíl podle M. Simpsona, který rozli–uje sedm úrovní psychomotorických cíl :

1. Vnímání innosti.
2. P ipravenost na innost.
3. Napodobování innosti, ízená innost.
4. Mechanická innost ó dovednost.
5. P izp sobení, adaptace innosti.
6. Tvo ivá innost.

Vzhledem k p ijatelnému rozsahu testovací baterie, byly vybrány jen n které cíle, nebo kompletní pln ní vy–ích cíl by znamenalo prodloužení asu testování a komplikaci vyhodnocování výsledk .

Testovací baterie obsahuje celkem patnáct díl ích test . P i jejím pouffití jsem ov íla, fle spl uje i dal–í kritéria:

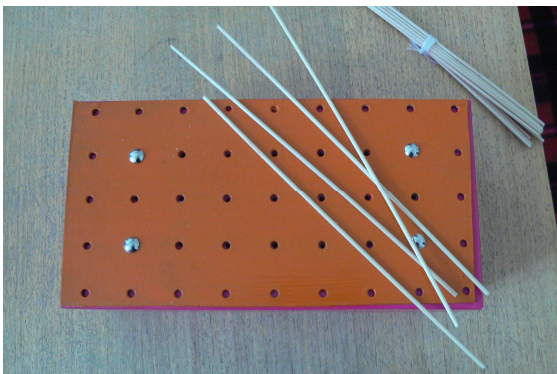
- Je praktická.
- Úkoly jsou jednozna n zadány.
- Má jednoduché m ení výkonu.

- Je mobilní.
- Je nenáročná na pomůcky.
- Není hlučná.
- Je koncipována tak, aby bylo možné testování provádět na lavici a v co možná nejkratším časovém úseku.

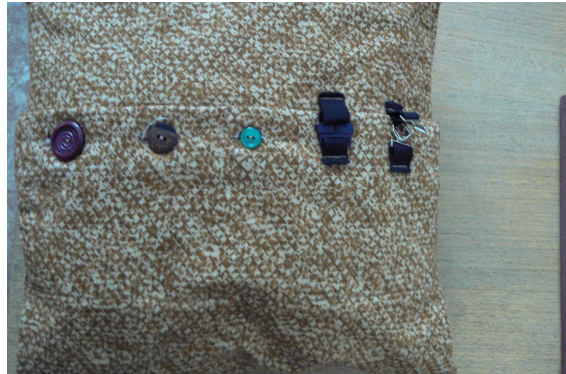
U většiny testů se měří čas, který se začne měřit při prvním doteku testovaného a končí po odložení úkolu. Pro orientaci byly v testu uvedeny orientační časy. Test T 05 jsem musela přizpůsobit úrovni znalostí na svých fláčkách.

9.1 Popis jednotlivých testů testovací baterie

T 01 – Zásouvání špejlí. Test se provádí individuálně. Před fláčkou je položená krabice s otvory, z nichž některé jsou slepé a 15 špejlí. Úkolem fláčky je zasunout do připravených otvorů 15 špejlí v co nejkratším čase. Měří se čas na desetiny sekundy.

Obrázek č.7: T01 (vlastní zdroj)

Obrázek č.8: T10 (vlastní zdroj)

T 02 – Provlékání tkaničky. Test se provádí individuálně. Před fláčkou je umístěna destička z aglomerovaného dřeva s otvory a tkanička o délce 150 cm. Úkolem je provléknout tkaničku ku destičkou s otvory pomocí jedního stehu. Zaznamenává se čas v minutách, sekundách a desetínách sekundy.

T03 – Rozdílení korálek. Test se provádí individuálně. Před fláčkou je umístěna krabice se čtyřmi různými velkými otvory a korálky čtyř velikostí. Úkolem fláčky je rozdílit korálky čtyř velikostí do krabice s otvory dle velikosti korálek. Krabice má uvnitř přepážky z dřevu.

čas na desetiny sekundy, pokud je umístěn do jiného otvoru.

T 04 o Navlékání korálek. Test se provádí individuálně. Před flákem je umístěna krabice s 45 korálky a vlasec. Úkolem je navléknout všechny korálky na vlasec. Zaznamenává se čas na minuty, sekundy a desetiny sekundy.

T 05 o Rozmístění hracích kostek. Tento test jsem oproti předchozímu připravila na mentální úrovni a znalostem fláků praktické koly. Většina fláků je jen v oboru do 20 a s dopomocí. Sníhla jsem úroveň a nechala flákům k dispozici po úvodu. Test se provádí individuálně. Před flákem je umístěno 21 hracích kostek s tečkami a deska s nákresem. Úkolem fláka je za 1. o rozmístit hrací kostky na hrací pole podle nákresu. Za 2. o porovnat kostky k úslu tak, aby součet se rovnal uvedenému úslu. Zaznamenává se čas na desetiny sekundy, za každou špatně umístěnou kostku se přidává 10 sekund.

T 06 o Skládání origami - Ráček. Tento test se provádí hromadně. Každý flák dostane list papíru rozměru A4, návod a nůžky. Každý flák má složit dle návodu origami ve tvaru racka. Naším flákům jsem ve výhledu ukazovala. U tohoto úkolu se zaznamenává úroveň přesnosti ohodnocená body dle tabulky o hodnotě se přesně skládání.

Hodnocení:

1 bod o práce přesně

2 body o 1 nepřesné pohnutí

3 body o 2 nepřesná pohnutí

4 body o 3 nepřesná pohnutí

5 bodů o nepřesná pohnutí

10 bodů o nesložení racka

T 07 o Nasouvání kuliček na tyčky. Test se provádí individuálně. Flák dostane v kulaté krabici hru 3D pí-kvorky. Do kulatého víčka krabice vysype kuličky. Pak za jiný samotný úkol a jeho měření o umístění všechny kuličky na kolíčky tak, aby na polovině tyček byly kuličky tmavě hnědé a na druhé polovině kuličky světlé. U tohoto úkolu se zaznamenává čas na minuty, sekundy a desetiny sekundy. Za každou špatně umístěnou kuličku se přidává 10 sekund.

T 08 o Stavění kostek. Test se provádí individuálně. Před flákem je 10 kostek. Úkolem fláka je postavit v 3D prostorovým pokládáním všechny kostky na sebe. Kostky musí být stabilně umístěny na sebe. Měří se čas na desetiny sekundy. Za každou neustávenou kuličku se přidává 10 sekund, spadne-li komín po páté kostce o

přítel se k nám jenému času 50 sekund, spadne-li například. Přítel umístění deváté kostky
přítel se k nám jenému času 10 sekund.

T 09 - Otáčení koleček. Test se provádí individuálně. Před fláka je umístěno 10 deviatých koleček a deska s nákresem. Úkolem fláka je umístit kolečka na desku a následně je vechna otočit. Zaznamenává se čas na desetiny sekundy. Za každé neotočené či špatně umístěné kolečko se připočítává 10 sekund.

T 10 - Zapínání knoflíků a spínátek. Test se provádí individuálně. Před fláka je položen polštářek s připravenými chlopními, na kterých jsou umístěny různé druhy zapínání. Úkolem fláka je pozapínat vechna spínátka, knoflíky a přezky. Čas se zaznamenává v minutách, sekundách a desetinách sekundy.

T 11 - Roubování. Tento test se provádí individuálně. Před fláka je umístěno do víka krabice 5 různých roubov a 5 ke roubovaným patřících matek. Úkolem fláka je zaroubovat matky na rouby dle velikosti. Zaznamenává se čas v minutách, sekundách a desetinách sekund. Za každou nezaroubovanou či nedotaženou matici se připočítá 20 sekund.

T 12 - Vystihování kytky. Testování probíhá hromadně. Každý flák má k dispozici list papíru velikosti A4 (polokarton), maketu květu, kolečko z barevného samolepícího papíru o průměru 2 cm, nůžky, tužku. Úkolem fláka je obkreslit květnou tvrtku a co nejpřesněji vystihnout. Po vystihnutí nalepí flák do odhadovaného středového květu barevné kolečko. Hodnotí se přesnost vystihnutí a umístění kolečka o měření měřítkem.

Hodnocení přesnosti vystihnutí dle stupnice:

- 1 bod - velmi přesné
- 2 body - malé nepřesnosti
- 3 body - více nepřesností
- 4 body - vystihnuto velmi nepřesně
- 5 bodů - nevystihnuto

Hodnocení středového květu:

- 1 bod - přesné umístění
- 2 body - odchylka od středového 1 až 5 mm
- 3 body - odchylka od středového 5 až 10 mm
- 4 body - odchylka od středového 10 až 15 mm
- 5 bodů - odchylka od středového více než 15 mm

T 13 ó P emis ování ty inek. Testování probíhá individuáln . P ed fláka je umíst na pinzeta, krabi ka s p ihrádkami, 20 kus ty inek (kus –pejli). Úkolem fláka je p emístit pomocí pinzety ty inky z jedné p ihrádky do druhé. M í se as na desetiny sekundy. Za kafdou –patn umíst nou nebo neumíst nou –pejli se p ipo ítává 10 sekund.

T 14 ó Nabírání lfi kou. Test se provádí individuáln . P ed fláka je umíst na miska s krupicí, kelímek a lfi ka. Úkolem fláka je naplnit lfi kou kelímek afl po okraj. Zaznamenává se as na minuty, sekundy a desetiny sekundy.

T 15 ó Tvo ivost ó stavebnice. Úkol byl provád n hromadn se stavebnicí Lego. fláci dostanou stejné ásti stavebnice a v asovém úseku 5 minut mají sestavit n jaký model. Hodnotí se výsledek. Hodnocení:

1 bod ó splnil úkol v dané dob , prokázal velkou míru fantazie a tvo ivosti.

2 body ó splnil úkol v dané dob , prokázal vlastní tvo ivost.

3 body ó splnil úkol v dané dob

4 body ó splnil úkol jen áste n .

5 bod ó nesplnil úkol

9.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Do testování bylo za azeno celkem 14 flák , z toho 9 chlapc a 5 d v at. Testování probíhalo ve t ech t ídách. Jednou z nich byla t ída v Plzni, kde byli vybráni 4 fláci s poruchami autistického spektra a jsou fláky 3. ó 4. ro níku. Dal-í dv t ídy jsou ve Zb chu ó do jedné z t chto t íd chodí fláci, klienti Centra pobytových a terénních sociálních slufleb ó v t-inou na týdním, nebo celoro ním pobytu (I. B), do druhé dochází denn fláci z rodin, z kafdé t ídy bylo vybráno 5 flák . D ti ze Zb chu jsou fláky 2. ó 5. ro níku. V-ichni testovaní fláci mají mentální postiflení, v t-ina s kombinací t lesného postiflení. ástá je hyperaktivita, porucha pozornosti, opofld ný vývoj e i, naru-ená komunika ní schopnost.

9.3 Vlastní –et ení - pr b h testování

P i testování byly p ítomny ve t íd v ídvy dv vy uující. Testování prob íhalo v jednotlivých t ídách celý týden. Úkoly se za azovaly po ástech ó v jednom dni se uskute nilo pln ní maximáln 4 úkol a testovalo se v pr b hu dvou vy uovacích hodin.

V pond lí jsem fláky seznámila s tím, co je celý týden eká, následn jsem každý den názorn ukázala a vysv tnila, jaké úkoly budou plnit. D tí se na dal-í úkoly t -ily, dotazovaly se, jaké innosti budou následující den. V pátek byla záv re ná reflexe, diskutovali jsme s fláky o tom, co je nejvíce bavilo, co se jim zdálo obt ífné a co naopak jednoduché.

Obrázek č. 9: T07 (vlastní zdroj)

Obrázek č. 10: T07 (vlastní zdroj)

Obrázek č. 11: T05 (vlastní zdroj)

Obrázek č. 12: T05 (vlastní zdroj)

9.4 Výsledkové tabulky s naměřenými daty

Tabulka . 1

Autistická tída, 3.-4.ročník

	Žák S.	Žák P.	Žákyně J.	Žák T.
T 01 -špejle	1:54:56	2:06:18	1:47:21	2:30:76
T02 - provlékání	10:15:54	12:48:69	8:28:47	14:49:28
T03 -korálky	3:17:89	5:39:16	4:58:49	7:24:98
T04 - navlékání	7:17:77	8:59:72	6:13:95	10:35:35
T05 - rozmístování kostek	2:44:51	2:05:42	1:57:93	2:58:25
T06 - skládání	3 body	4 body	4 body	5 bod
T07 - nasouvání	3:56:43	5:05:49	4:09:85	6:26:57
T08 - stavění kostek	0:32:70	0:29:48	1:08:54	2:00:89
T09 -otáčení koleček	0:59:45	1:48:62	1:26:63	1:57:38
T10-zapínání polštáře	1:52:16	2:09:47	1:38:67	3:02:04
T11 - šroubování	4:47:63	5:59:23	5:06:49	6:10:21
T12 - kytky	P esnost 2 St ed 2	P esnost 4 St ed 3	P esnost 2 St ed 2	P esnost 4 St ed 4
T13 - přemístování	1:51:84	3:35:57	2:47:29	5:43:65
T14 - nabírání	0:56:41	1:45:19	1:00:37	2:49:89
T15 -	Body 3	Body 3	Body 2	Body 3

	Žák L.	Žák Š.	Žákyně N.	Žákyně S.	Žák R.
T 01 -špejle	2:41:20	1:36:12	1:09:52	2:36:43	1:16:31
T02 - provlékání	11:10:38	6:16:45	6:22:12	10:10:42	7:10:21
T03 -korálky	5:0:39	4:26:49	2:36:42	6:10:12	3:24:30
T04 - navlékání	8:26:12	6:48:26	7:37:58	8:16:26	6:12:38
T05 - rozmíst'ování kostek	1:35:66	1:17:52	2:56:29	2:36:12	1:08:14
T06 - skládání	4body	3body	5bod	4body	3body
T07 - nasouvání	5:57:77	2:35:01	4:36:81	5:20:16	3:35:22
T08 - stavění kostek	0:50:48	0:32:41	0:34:42	0:55:47	0:30:25
T09 -otáčení koleček	1:23.30	1:02:10	1:03:15	1:16:52	1:02:13
T10 - zapínání polštáře	2:48:48	1:36:27	1:49:21	2:39:15	1:53:48
T11 - šroubování	8:10:24	2:46:32	5:49:22	8:20:16	4:36:28
T12 - kytka	P esnost 3b St ed 4b	P esnost 2b St ed 2b	P esnost 4b St ed 5b	P esnost 5b St ed 5b	P esnost 2b St ed 3b
T13 - přemíst'ování	1:42:62	1:41:51	1:09:88	1:46:59	1:16:53
T14 - nabírání	1:11:81	0:36:57	0:41:91	1:09:42	0:38:47
T15 -	2 body	2 body	2body	2 body	2 body

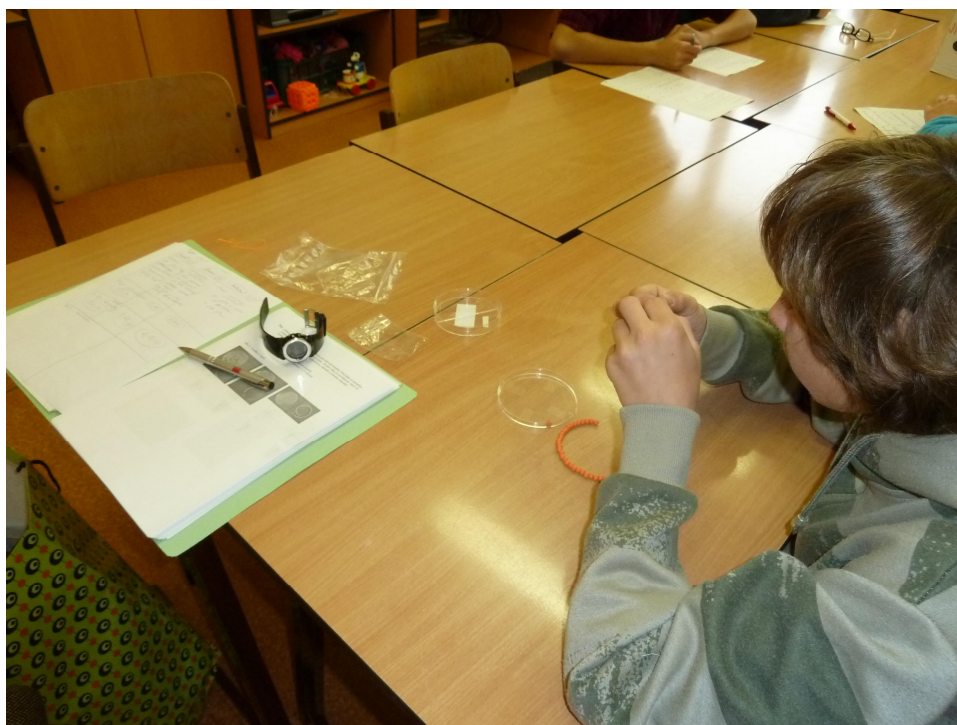
	řákyň L.	řák O.	řák J.	řák M.	řákyň K.
T 01 -špejle	1:14:85	2:03:07	1:26:98	2:01:47	1:59:61
T02 - provlékání	4:30:27	8:27:68	13:12:56	9:10:52	7:58:12
T03 -korálky	2:40:74	3:50:87	3:22:70	3:44:59	3:30:58
T04 - navlékání	6:57:12	6:47:62	7:59:52	7:54:89	6:55:31
T05 - rozmístování kostek	1:17:95	2:41:84	3:12:36	4:15:43	1:41:78
T06 - skládání	2 body	3 body	4 body	5 bod	5 bod
T07 - nasouvání	3:17:82	3:24:44	4:42:42	4:43:16	4:01:45
T08 - stavění kostek	0:24:25	0:34:13	0:28:37	0:47:24	0:42:73
T09 -otáčení koleček	0:47:82	0:37:98	1:10:13	0:56:13	1:03:51
T10 - zapínání polštáře	1:02:59	1:19:30	1:12:29	1:48:35	1:34:37
T11 - šroubování	2:38:21	2:49:05	4:22:39	5:12:58	4:28:41
T12 - kytka	P esnost 2 St ed 2	P esnost 3 St ed 2	P esnost 3 St ed 3	P esnost 4 St ed 3	P esnost3 St ed 3
T13 - přemístování	0:51:66	1:51:17	1:00:60	1:46:27	1:58:91
T14 - nabírání	0:43:01	0:49:57	0:38:12	1:34:69	0:48:64
T15 -	Body 1	Body 2	Body 3	Body 3	Body 3

9.5 Vyhodnocení

Bylo zajímavé pozorovat, jak který flák postupuje k plnění zadaných úkolů. Téměř každý si zvolil svoji techniku. Rozdíly byly patrné hned u prvního úkolu T01 o zasouvání –pejli. Někteří fláci si nejdříve osahali, které otvory v krabici jsou slepé a umístili –pejle rovnou do těch správných. Jiní naopak pomocí –pejli zkoušeli každý otvor a pokud –pejle zůstala v otvoru, vzali další a pokračovali. Někdo zapichoval –pejle systematicky od kraje, někdo nesystematicky, zpěcházen. V T02 o provlékání, skupina flák provlékala tkaničku nejprve po obvodu, pak směrem ke středu, ostatní provlékali postupně, po řádcích. U T03 o třídění, jedni vybírali korálky postupně podle velikosti, druhí brali korálky zcela nahodile. Další rozdíl v plnění úkolu byl u T07 o nasouvání kuliček na tyčky, kdy část flák vybrala nejprve jednu barvu, poté druhou, ostatní vybírali barvy střídavě.

Problém dělali flákovi zdánlivě jednoduchý úkol T10 o zapínání puzek a spínátek na poltáči, opět někteří zapínali popoadě a jiní nesystematicky. Dalším obtížnějším úkolem bylo –roubování T11, obtížně dělalo udržení a za–roubování nejmenší matice.

Orientace v asy, uváděné v testovací baterii, byly ve většině úkolů hodn odlišné od skutečných –naměřených v našich třídách.

Obrázek č. 13:T04 (vlastní zdroj)

10 Zjištění úrovně pohybových dovedností flák 1. stupně ZTM praktické

V tomto výzkumném období jsem zjišťovala výkonnosti a schopnosti fláků na 1. stupni Základní školy praktické. Při testování jsem se inspirovala testem pohybové výkonnosti, schopnosti a dimenze tělesné zdatnosti, autora Tomáše Buriánka, který měří pět druhů zdatností dětí školního věku 7 až 11 let. Jsou to vytrvalost, síla, ohebnost, rychlost a rovnováha. Úkoly jsem musela pozměnit a upravit fyzickým možnostem našich fláků s ohledem na jejich handicap a zdravotní omezení. Testovala jsem vytrvalost, sílu, ohebnost a rovnováhu.

10.1 Popis jednotlivých pohybových testů

PT 1 – Vytrvalost – sed-leh. Testování silových-vytrvalostních schopností břišního svalstva. Fláci si lehnou na podlahu s pokrčenými koleny, nohy zapřenými o flebiny, ruce za hlavou, bedra přitlačena k podlaze a s výdechem se zvedají tělem ke kolenům. Hodnotí se počet provedených sed-lehů.

PT 2 – Síla – flebiny. Fláci se zavěsí rukama na flebiny. Opakovaně zvedají natažené nohy. Počítá se, kolikrát dokázali zvednout nohy.

PT 3 - Ohebnost. Fláci sedí snoflmo, nohy napnuté v koleni. Předpaří, napnutými prsty se snaží dotknout prstů na nohách.

Hodnocení:

1 – dotkne se prstů na noze.

2 – tělem se dotkne prstů na noze.

3 - nepřiblíží se k prstům na noze.

PT 4 – Rychlost – dřepy. Hodnotí se počet dřepů za ½ minuty.

PT 5 – Rovnováha – Pechod po obrácené lavici.

Hodnocení:

1 ó p e-el bez zaváhání.

2 ó p e-el s n kolika zaváháními (do-lapy jednou nohou na zem)

3 ó nep e-el

PT 6 ó Rovnováha a vytrvalost ó Stoj na jedné noze. M il se as, jak dlouho flák vydrflí stát na jedné noze.

10.2 Charakteristika zkoumaného vzorku

Do testování bylo za azeno celkem 10 flák , z toho 6 chlapc a 4 d v ata. Testování probíhalo ve dvou t ídách ve Zb chu ó do jedné t ídy chodí fláci, klienti Centra pobytových a terénních sociálních slufleb ó v t-ínou na týdenním, nebo celoro ním pobytu (I. B), do druhé dochází denn fláci z rodin (IV. t .). Z kaflde t ídy bylo vybráno 5 flák . V kaflde t íd je zastoupeno n kolik ro ník . D ti z I. B jsou fláky 3. -5. ro níku Z^{TP}, d ti z IV.t . jsou fláky 2. ó 5. ro níku. V-ichni testovaní fláci mají mentální postiflení, v t-ína s kombinací t lesného postiflení. ástá je hyperaktivita, porucha pozornosti, opofld ný vývoj e i, naru-ená komunika ní schopnost.

Obrázek č. 14: PT 5 (vlastní zdroj)

10.3 Vlastní –et ení - pr b h testování

Testovalo se po tídách, v tlocvi n , p i hodinách T lesné výchovy. V jednotlivých tídách byli vřdy 3 chlapci a 2 d v ata. Testovacím cvik m p edcházela b flná rozcvika v úvodu hodiny. V t–ina úkol ó d epy; ohebnost; leh sed; rovnováha na jedné noze, se provád lo hromadn . Jen ch ze po lavi ce a zdvihy na fleb inách provád li fláci individuáln .

Obrázek č.15: PT 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.16: PT 5 (vlastní zdroj)

Obrázek č.17: PT 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.18: PT 1 (vlastní zdroj)

10.4 Výsledkové tabulky pohybových dovedností

Tabulka . 4

fiáci t ídy 1.B ó CPTS

	Žák L.	Žák Š.	Žákyně N.	Žákyně S.	Žák R.
PT 1 Vytrvalost sed leh	14	15	12	11	14
PT 2 Síla - žebřiny	8	13	9	7	12
PT 3 Ohebnost	3	1	1	2	1
PT 4 Rychlost - dřepy	22	22	21	20	21
PT 5 Rovnováha	3	2	2	1	3
PT 6 Rovnováha + vytrvalost	10	18	17	15	20

Tabulka .5

řáci IV.t .

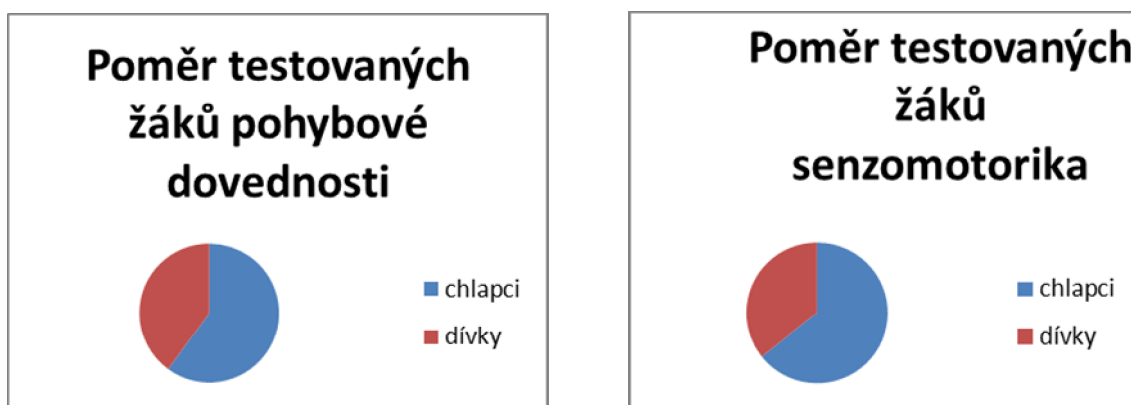
	řákyň L.	řák O.	řák J.	řák M.	řákyň K.
PT 1 Vytrvalost sed leh	10	12	12	13	12
PT 2 Síla - žebřiny	6	10	8	9	5
PT 3 Ohebnost	1	1	2	2	1
PT 4 Rychlost - dřepy	19	20	20	19	20
PT 5 Rovnováha	1	2	3	2	1
PT 6 Rovnováha + vytrvalost	22	21	20	21	24

10.5 Vyhodnocení

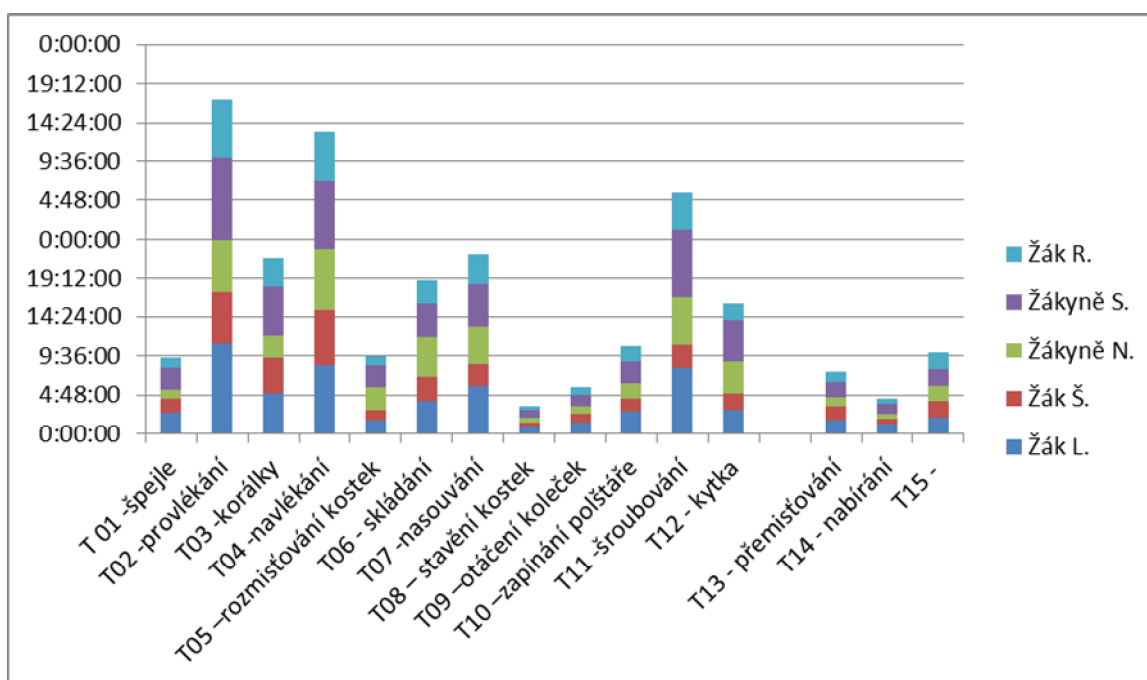
Podle pozorování p i vlastním testování v t locvi n i podle výsledkových tabulek nebyl patrný velký rozdíl ve výkonnosti flák . V silových a vytrvalostních úkolech byl vid t rozdíl mezi chlapci a dívkami ó vynikají chlapci. Naopak ve cvicích na rovnováhu jsou -ikovn j-í d v ata. Problém d lal n kterým flák m zdánliv jednoduchý úkol - p echod po obrácené lavi ce, projevila se zde hyperaktivita. V jednotlivých t ídách byl hodn podobný výsledek v úkolu . 4 ó d epy. Myslím, fle to bylo tím, fle úkol fláci plnili společ n a tudífl se vzájemn motivovali k co nejlep-ímu výsledku.

10.6 Statistické zpracování výzkumných dat

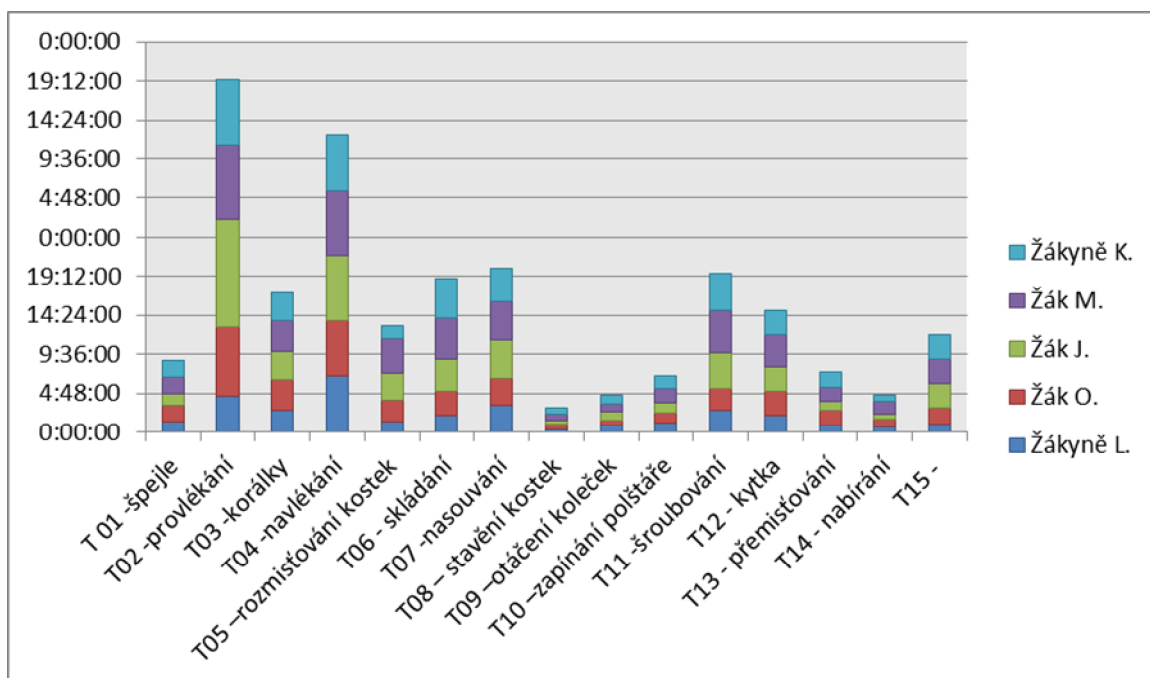
Graf .1 Poměr testovaných flák (chlapci/dívka)

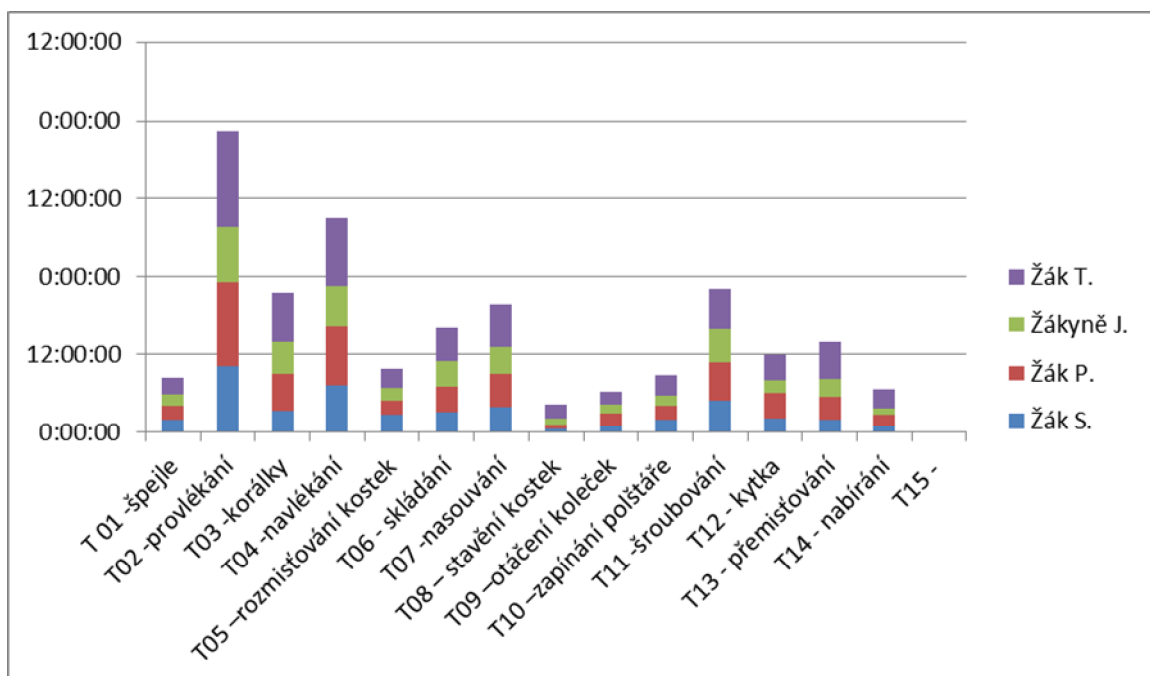
Graf .2 Výsledky testu senzomotorických dovedností I.B

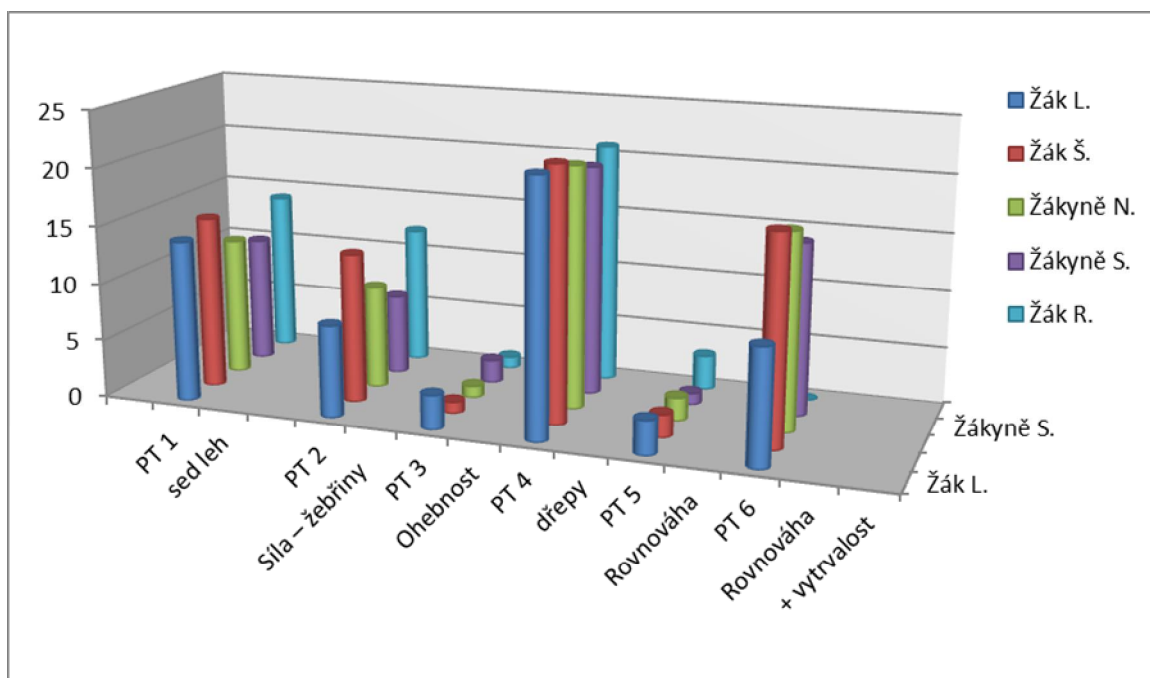
Graf .3 ó výsledky testu senzomotorických dovedností ó IV.t .

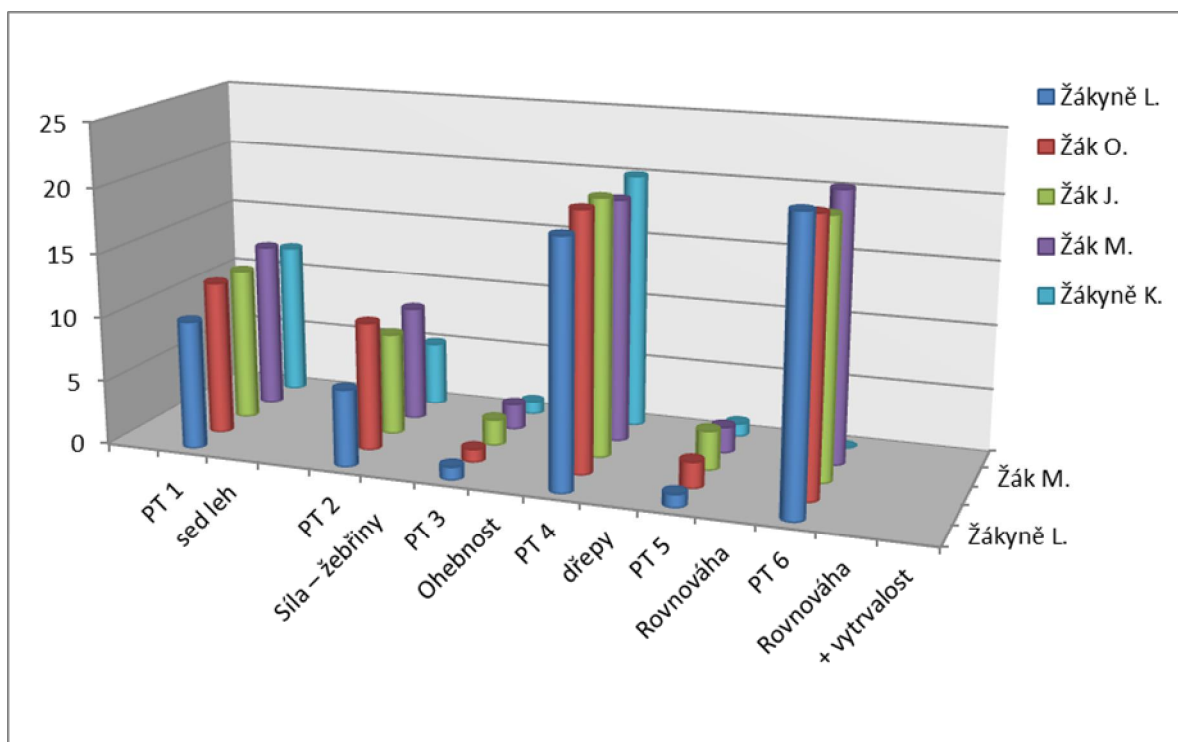
Graf .4 ó výsledky testu senzomotorických dovedností ó Autistická t ída

Graf .5 - výsledky pohybových dovedností ó I.B

Graf .6 ó výsledky pohybových dovedností ó IV.t .

11 Porovnání úrovně pohybových a manuálních dovedností u jednotlivých flák

Z pozorování flák při plnění testovacích úkolů a ze získaných dat lze určit velikost rozdílů mezi fláky jednotlivých dětí.

Při pohledu do tabulek testování senzomotorických dovedností mluvíme, že v úkolech hodnocených měřením času, byli sice rychlejší fláci IV. třídy z rodin, ale v porovnání s dětmi I.B. třídy klienty Centra pobytových a terénních sociálních služeb, nebyly rozdíly příliš markantní. V této rozdíly vidíme porovnáním s fláky autistické třídy. Domnívám se, že to je způsobeno tím, že fláci s poruchami autistického spektra nevnímají smysl soutěžení, do aktivit se zapojují ať když sami chtějí. Na druhou stranu se dokáží dobře soustředit, takže všechny úkoly plnili celkem přesně a poctivě. Což naopak neplatí o věkových ústředních z rodin, kteří často spěchali a úkoly odbývali za úměrně nejlepších času.

U testování pohybových dovedností byly opět podobné výsledky v obou zkoumaných třídách. Rozdíl ve výkonnosti byl mezi dívkami a chlapci. Dívky mají lepší výsledky v rovnováze, chlapci v silových a vytrvalostních úkolech.

Pokud srovnáme výsledky klientů Centra pobytových a terénních sociálních služeb s výsledky flák z běžných rodin, jsou srovnatelné. Malé rozdíly spatříme v lepší výkonnosti u klientů Centra pobytových a terénních sociálních služeb. V tomto zjištění nehraje roli fyzická zdatnost, ale ochota plnit zadané úkoly, pokračovat pokračovat a zapojovat se i do méně oblíbených aktivit. Myslím, že u dětí z rodin se lehce projevuje to, že rodiče svým dětem trochu ulevují, děti potom nejsou zvyklé dokončovat započaté úkoly i v aktivitách, jsou celkově pohodlnější.

12 Materiály vhodné pro pracovníinnosti k rozvoji senzomotorických dovedností

12.1 Papír

Papír je ve školách jednoznačně nejpoužívanějším materiálem.

Základní surovinou pro výrobu papíru je dřevěná vyrobena vlákna, připravená k dalšímu zpracování na papírovinu. Papírovina se dále zpracovává na mlecích strojích, v míchacích nádržích a na papírenském stroji, kde se na sítu zplisuje a odvodňuje, pak lisuje, suší a nakonec upravuje. Druh papíru, kartón a lepenek je velmi mnoho.

Podle určení a použití rozdělujeme na několik skupin:

1. tiskové papíry (podle techniky tisku – knihtiskové, ofsetové; podle konečného výrobku - novinové, plakátové, bankovkové).
2. balicí papíry a papíry pro různé obalové techniky (hedvábné, pergamenové, –edáky..).
3. psací a kreslicí papíry (nártkový, konceptní, strojový..).
4. technické papíry (kabelový, kalibrovaný, antikorozní).
5. papíry k rozmanitému použití (smirkové, filtrační, toaletní..).

Nejčastěji používané papíry jsou tiskové, psací a kreslicí, balicí.

Karton má větší plošnou hmotnost, většinou jej známe pod názvem tvrdka. Může být i vícevrstvý a různě upravený. Nejčastěji používané jsou kreslicí, pastelový, rýsovací.

(Honzíková, 2006)

12.1.1 Práce s papírem

Pracovní techniky pro práci s papírem můžeme rozdělit do čtyř skupin pracovních operací:

Oddělování – trhání, vytrhávání, stříhání, vystihování, řezání, vysekávání papíru.

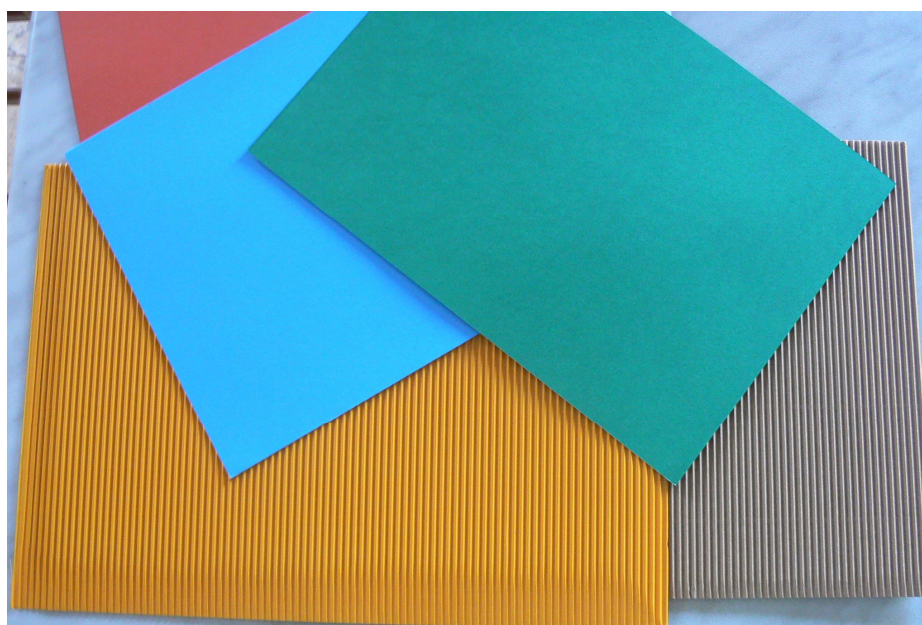
Spojování – nalepování, slepování, polepování, proleptávání, sešívání papíru .

Tvarování – překládání, skládání, ohýbání, lisování papíru.

Rozmnožení a úprava povrchu – malování, obkreslování tvaru, úprava povrchu např. barvením.

Při práci s papírem používáme především nůžky, tužku, pravítko, nůž na papír, jehlu, lepidlo, lepicí pásy, navlhovač, štetec na lepidlo, sešívák, dutý pruhovací stroj, mřížka, kniha ský nůž, nůž na karton.

Kromě klasických druhů papíru, kartonu a barevných papírů můžeme dobře používat různé odpadový a zbytkový materiál - rolíky od toaletních papírů, kartónové tubusy od látek, kelímky z voskovaného papíru, papírové krabice, proušky ze skartovky, vlnitá lepenka z obalů. (Honzíková, 2006)

Obrázek č.19: Druhy papíru (vlastní zdroj)

12.2 Drobný přírodní a technický materiál

Drobný materiál je jeden z nejvíce používaných materiálů při pracovních činnostech s mladšími dětmi.

Mezi drobný přírodní materiál se řadí vše, co poskytuje příroda. Jsou to rostlinné, živočišné i nerostné materiály. Získáváme je sběrem nebo si je můžeme vypěstovat. Jedná se o různé semena, plody, pecky, kůru, ulity, skořápky, apod..

Mezi drobný technický materiál se řadí vše, co vytvořila lidská ruka. Jsou to například různé kovy, drátky, molitan, plastové lahve, kelímky, textilie jako juta, koženka, odstřížky látek; korkové zátky, lepenky, provázky, nit, apod. (Honzíková, 2006)

12.2.1 Práce s drobným materiálem

Nám ty a pracovní techniky pro práci s drobným materiálem by m l u itel za azovat do výuky tak, aby odpovídaly v kovým zvlá–tnostem a schopnostem flák . M ěme vyufflívát st íhání, ohýbání, spojování, navlékání, propichování, lisování, ezání, vrtání, klíflení, pilování, hoblování, krájení nebo –roubování. Poznatky o materiálech získávají fláci krom výkladu u itele i z vlastních pokus a pozorování. P i práci s drobným materiálem vyufflijeme nofle, pily na d evo, n flky, jehly, nebozezy, pilníky, kladiva, kle–t , klí e, –roubováky, metr, tufku, –pachtli, modelovací o ko, brusný papír. (Honzíková, 2006)

Obrázek č.20: Drobný přírodní materiál (vlastní zdroj)

12.3 Pedig

Oblíbenou a zajímavou inností je pletení ko–řká ských výrobk . Díky své tvárnosti je pro d ti velmi vhodný pedig ó u nás známý také jako ratan. Je to vnit ek popínavé rostliny rotang a dováflí se k nám z Indonésie. Pro výrobu ko–řká ských výrobk se poufflívá pedig o pr m ru 1 mm afl 3 mm. (Honzíková, 2006)

12.3.1 Práce s pedigem

Pedig se u nás prodává v prázecích kulatý, nebo jako pásek z jedné strany oblý. Před prací se musí pedig namáčet, aby se při ohýbání nelámá. Proutí se může barvit nebo před pletením, nebo celý kódek po dokončení. Vhodné jsou všechny barvy na dřevu, možná je použít i barev na textil. Hotový výrobek můžeme propevnění nalakovat.

K práci s pedigem potřebujeme minimum nástrojů: nožičky a zahradnické nožičky, šídlo. Pleteme nejčastěji ze dvou nebo ze tří proutků. (Marková, 2004)

Obrázek č.21: Pedig (vlastní zdroj)

12.4 Modelovací hmota - Fimo

Fimo je polymerická modelovací hmota, která se prodává v bohaté barevné paletě. Můžeme koupit Fimo s třpytkami, metalickým leskem, perleťovým efektem, transparentní nebo kterékoliv po vypečení zpráhlední. Výhodou pro práci s dřívím je jeho snadná zpracovatelnost a hodnota možností využití. Prodává se ve dvou variantách: Classic a měkká varianta Soft.

12.4.1 Práce s Fimem

Pro práci s Fimem potřebujeme pracovní podložku, plastový nebo skleněný váleček, nůž. Dále máme využít vykrajovátko, silnější jehlu k vytvoření dírek. K pokrytí lepenky je vhodný strojek na tiskoviny a extrudér. Z Fima máme modelovat různé figurky, zvířátka, korálky i vyrábět složitější perky. Po zpracování se hotový výrobek vypaluje v troubě při teplotě 130°C po dobu 20 až 30 minut. Tento proces promění měkkou polymerovou hmotu v tvrdý plast. Po vypálení se mohou hotové výrobky brousit, leštit, nebo potěpit bezbarvým lakem. (Kunešová, 2009)

Obrázek č.22: Fimo (vlastní zdroj)

12.5 Využití odpadového materiálu

Mezi odpadový materiál máme zařadit prakticky cokoli, co už nepotřebujeme, a bylo by užitečné k likvidaci. Pokud se kolem sebe rozhlédneme, zjistíme, že využitelného materiálu je kolem nás velmi mnoho. Jedná se zejména o různé krabičky od potravin i předměty z dřeviny, proušky ze zkartovky, roličky od toaletního papíru a kuchyňských utěrek, obalové materiály, dřevěné a sádrové oděvky, zbytky montážních plánů, přepravníky

od vají ek apod. Oblíbené jsou i PET lahve ó jsou r zn barevné, lehké a dají se dob e st íhat. U práce s odpadovým materiálem velmi dbáme na hygienu. (Honzíková, 2005)

Obrázek č.23: Odpadový materiál (vlastní zdroj)

Obrázek č.24: Výrobky z odpadového materiálu (vlastní zdroj)

13 Soubor pracovních námětů pro rozvoj senzomotorických dovedností

Při tvorbě souboru pracovních námětů jsem se snažila vycházet z individuálních možností žáků s postiflením, využít rozmanité spektrum činností i pomůcek. Používané materiály jsou bohužel dostupné a vesměs také finančně nenáročné. Všechny náměty jsme s žáky úspěšně vyzkoušeli. Právě nejnáročnější bylo pletení košíků z pedigu, ale vzhledem k tomu, že jsme použili pro ekliptické dno s předvrtanými otvory, nebyla ani tato činnost pro děti příliš náročná.

Obrázek č.25: Soubor námětů (vlastní zdroj)

13.1 Slunečnice z papírových táček a korkových zátek

Obrázek č.26: Slunečnice (vlastní zdroj)

Innost a pracovní postup	Výstupy vzdělávání (fáky by m l)	Pomcky
<ol style="list-style-type: none"> 1. barvení papírového táčku temperovými barvami 2. vystřihání okraj papírového táčku do tvaru lístk 3. lepení semínek slunečnice nebo částí korkové zátky na střed květiny 	<p>Nanášet temperové barvy na papír</p> <p>Střihat papír do požadovaného tvaru</p> <p>Lepit drobný materiál na papír</p>	<p>Kulaté papírové táčky</p> <p>Temperové barvy</p> <p>Korkové zátky</p> <p>Semínka slunečnice</p> <p>Lepidlo</p> <p>Nůžky</p>

Obrázek č.27: Slunečnice 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.28: Slunečnice 2 (vlastní zdroj)

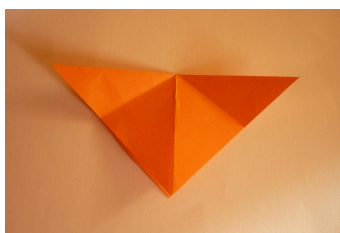
Obrázek č.29: Slunečnice 3 (vlastní zdroj)

13.2 Květiny skládané z barevného papíru

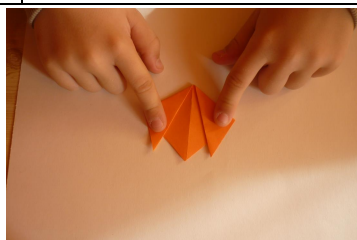

Obrázek č.30: Skládané květiny (vlastní zdroj)

Innost a pracovní postup	Výstupy vzdělávání (fáky a cíle)	Potřebky
<ol style="list-style-type: none"> 1. skládání květiny ze tvrdého barevného papíru 2. nabarvení skořápky od obojživelníka 3. nalepení složené květiny na tvrdku 4. lepení nabarvené skořápky na tvrdku 5. dokreslení stonků pastelkami 	<p>Skládat papír podle instrukcí</p> <p>Barvit skořápku obojživelníka temperovými barvami</p> <p>Lepit papír a obojživelníka</p> <p>Kreslit pastelkami</p>	<p>Barevné papíry</p> <p>tvrdka A3</p> <p>Skořápky od obojživelníka</p> <p>Temperové barvy</p> <p>Pastelky</p> <p>Lepidlo</p>

Obrázek č.31: skládání 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.32: skládání 2 (vlastní zdroj)

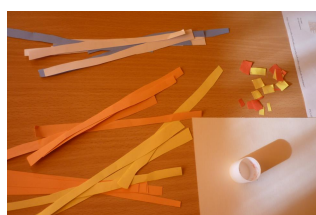
Obrázek č.33: skládání 3 (vlastní zdroj)

13.3 Květiny z papírových proužků

Obrázek č.34: Květiny z papírových proužků (vlastní zdroj)

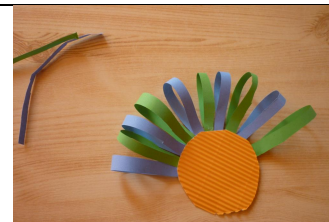
Innost a pracovní postup	Výstupy vzdělávání (fáky by m l)	Pomůcky
<ol style="list-style-type: none"> 1. stříhání tenkých proužků z papíru 2. stříhání kruhu z vlnkovaného kartonu 3. ohýbání papírových proužků 4. lepení papírových proužků na kolo z vlnkovaného kartonu 5. připevnění –pejle 	<p>Stříhat proužky z papíru</p> <p>Vystihnout kolo z vlnkovaného kartonu</p> <p>Ohýbat papírové proužky</p> <p>Lepit papír</p>	<p>Barevné papíry</p> <p>Vlnkovaný karton</p> <p>Lepidlo</p> <p>Nůžky</p> <p>Pejle</p>

Obrázek č.35: Proužky 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.36: Proužky 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.37: Proužky 3 (vlastní zdroj)

13.4 Jeřci ó muchlářl

Obrázek č.38: Jeřci (vlastní zdroj)

innost ó pracovní postup	Výstupy vzd lávání (řák by m l)	Pom cky
<ol style="list-style-type: none"> 1. obkreslení a vyst ífení jeřka podle –ablony 2. trhání a muchlání krepového papíru do malých kuli ek 3. nalepování kuli ek na t lo jeřka 4. dokreslení jeřka pastelkami nebo fixaci 	<p>Obkreslit obrázek podle –ablony</p> <p>Vyst íhnout motiv podle ná rtku</p> <p>Trhat papír</p> <p>Muchlat papír</p> <p>Lepit papír</p> <p>Dokreslit výrobek</p>	<p>tvrtka</p> <p>Krepový papír</p> <p>Lepidlo</p> <p>Pastelky nebo fixy</p> <p>Poznámka: m fleme zvolit jakýkoliv jiný tvar –ablony podle aktuálního ro ního období</p>

Obrázek č.39: Jeřek (vlastní zdroj)

Obrázek č.40: Kuře (vlastní zdroj)

Obrázek č.41: Houby (vlastní zdroj)

13.5 Autí ka z vlnkovaného kartonu

Obrázek č.42: Auto (vlastní zdroj)

Innost ó pracovní postup	Výstupy vzd lávání (fák by m l)	Pom cky
<ol style="list-style-type: none"> 1. Obkreslení a vyst ífení autí ka z vlnitého kartonu 2. Nast íhání prouflek barevného papíru 3. Zhotovení zá ez odlamovacím noflem 4. Provlékání papírových prouflek p ipravenými zá ezy 5. Dokon ení výrobku ó nalepení kol 	<p>Obkreslit tvar podle p edlohy</p> <p>Vyst íhnout pofladovaný tvar z vlnitého kartonu</p> <p>St íhat papírové proufky</p> <p>S pomocí vyu ujícího zhotovit zá ezy</p> <p>odlamovacím noflem</p> <p>Provlékat papírové proufky</p> <p>Nalepit papírové díly na karton</p>	<p>Vlnitý karton</p> <p>Barevné papíry</p> <p>N ílky</p> <p>Lepidlo</p> <p>Odlamovací noflek</p>

Obrázek č.43: Auto 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.44: Auto 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.45: Auto 3 (vlastní zdroj)

13.6 Vánoční hvězda z listů staré knihy

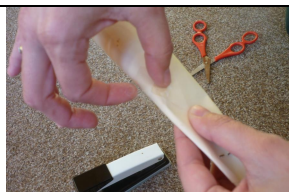

Obrázek č.46 : Vánoční hvězda (vlastní zdroj)

Innost a pracovní postup	Výstupy vzdělávání (fáky a m 1)	Pomůcky
<ol style="list-style-type: none"> 1. Vytrhávání listů ze staré knihy 2. Vystříhání podložky a kola z kartonového papíru 3. Rolování stránek do tzv. kornoutů 4. Zafixování kornoutů lepenkou 5. Přilepení jednotlivých kornoutů na podložku pomocí tavné pistole 	<p>Vytrhávat jednotlivé listy</p> <p>Obkreslit a vystříhnout podložku</p> <p>Střihnout listy papíru podle instrukcí</p> <p>Používat pruhlednou lepenku</p> <p>S pomocí používat tavnou pistoli</p>	<p>Stará kniha</p> <p>Kartonový papír</p> <p>Nůžky</p> <p>Pruhledná lepicí páska</p> <p>Tavná pistole</p>

Obrázek č.47: Hvězda 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.48: Hvězda 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.49: Hvězda 3 (vlastní zdroj)

13.7 Motýlci z pedigu

Obrázek č.50: Motýlci z pedigu (vlastní zdroj)

innost ó pracovní postup	Výstupy vzd lávání (fák by m l)	Pom cky
<ol style="list-style-type: none"> 1. St íhání proutk z pedigu 2. Namá ení proutk 3. Ohýbání proutk 4. Navlékání korálk na proutky 5. Lepení korálk ó výroba tykadel, pomocí tavné pistole 	<p>St íhat pedig</p> <p>Namá et pedig</p> <p>Ohýbat pedig</p> <p>Navlékat d ev né korálky na pedig</p> <p>S dopomocí pouffívat tavnou pistoly</p> <p>Bezpe n zacházet s elektrospot ebi i</p>	<p>Pedig</p> <p>D ev né korálky r zných tvar a velikostí</p> <p>N flky</p> <p>Tavná pistole</p>

Obrázek č.51: Motýl 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.52: Motýl 2 (vlastní zdroj)

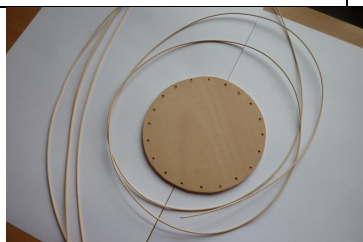
Obrázek č.53: Motýl 3 (vlastní zdroj)

13.8 Košíky z pedigu s peklifkovým dnem

Obrázek č.54: Košíček z pedigu (vlastní zdroj)

innost ó pracovní postup	Výstupy vzd lávání (fák by m l)	Pom cky
<ol style="list-style-type: none"> 1. St fhání proutk z pedigu 2. Namá ení proutk 3. Zapichování osnovových proutk do peklifkového dna 4. Zafixování osnovy 5. Vlastní pletení 6. Dokon ení 7. Lakování 	<p>St fhát proutky Namá et proutky Zapichovat osnovové proutky do otvor peklifkového dna Plést podle instrukcí Dokon it výrobek St fhát zahradnickými n fkami Poufřívat ochranný lak Dodrřovat technologický postup</p>	<p>Pedig Peklifkové dno s pe dvrtanými otvory pro osnovové proutky Zahradnické n fky Bezbarvý lak</p>

Obrázek č.55: Košíček 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.56: Košíček 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.57: košíček 3 (vlastní zdroj)

13.9 TMperk z Fima

Obrázek č.58: Šperk Fimo (vlastní zdroj)

Innost ó pracovní postup	Výstupy vzd lávání (fák by m l)	Pom cky
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ru ní zpracování polymerové hmoty 2. Zpracování polymerové hmoty pomocí strojku na t stoviny 3. Práce s extrudérem 4. Modelování 5. Vykrajování 6. Vypékání v elektrické troub 	<p>Zpracovat polymerovou hmotu</p> <p>Tvarovat polymerovou hmotu</p> <p>Bezpe n poufřivat strojky a b flné elektrospot ebi e</p>	<p>Polymerová hmota Fimo N fl</p> <p>Strojek na t stoviny</p> <p>Extrudér</p> <p>Elektrická trouba</p>

Obrázek č.59: Fimo 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.60: Fimo 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.61: Fimo 3 (vlastní zdroj)

13.10 Chobotnice z PET lahví

Obrázek č.62: Chobotnice z PET (vlastní zdroj)

Innost a pracovní postup	Výstupy vzdělávání (fáky m l)	Pomcky
1. Odstraní dna PET lahve 2. Rozstříhání PET lahve 3. Dokonění a nalepení papírových částí pomocí tavné pistole	S pomocí vyúčujícího bezpečnostní nástroj PET láhev Vystřihnout z papíru drobné části Bezpečně používat s dopomocí tavnou lepicí pistoli	PET láhve Zbytky barevného papíru Nůžky Tavná lepicí pistole

Obrázek č.63: Chobotnice 1 (vlastní zdroj)

Obrázek č.64: Chobotnice 2 (vlastní zdroj)

Obrázek č.65: Chobotnice 3 (vlastní zdroj)

Závěr

Ve své diplomové práci jsem se zabývala především senzomotorickými dovednostmi mladšího školního věku. Vzhledem k tomu, že pracuji ve speciální škole, zaměřila jsem se na žáky s mentálním i tělesným postižením. Testovala jsem senzomotorické a pohybové dovednosti žáků v různých třídách 1. stupně základní školy praktické. Ze získaných dat vyplynulo, že nejsou mezi dětmi nijak velké výkonnostní rozdíly. Naměřené časové hodnoty handicapovaných žáků nelze ve všech oblastech srovnávat s orientačními časovými údaji v testovací baterii. Při testování jsem měla možnost sledovat, jak žáci v jednotlivých třídách reagují a jak jsou ochotni získávat nové zkušenosti. Testování žáky velmi bavilo a bylo vidět nadšení z neokoukaných pomůcek i úkolů.

Součástí práce je soubor deseti námětů vhodných k rozvoji senzomotorických dovedností. Vybrala jsem buďto dostupné a dětmi oblíbené materiály. Všechny náměty jsme vyzkoušeli při hodinách pracovní výchovy v základní škole praktické.

Resumé

Ve své práci jsem se pokusila zjistit a statisticky zpracovat úroveň psychomotorických a senzomotorických dovedností žáků 1. stupně základní školy praktické. Zabývám se rozvojem senzomotoriky u dětí mladšího školního věku a specifiky práce s mentálně postiženými dětmi. Součástí práce je soubor deseti pracovních námětů vhodných pro rozvoj senzomotorických dovedností základní školy praktické.

In my thesis I tried to find out and statistically elaborate the level of psychomotor and sensorimotor skills of the first grade of primary practical school pupils. I also deal with sensorimotor development of younger school age children and work specifics with mentally disabled children. A part of this work is a set of ten working themes suitable for sensorimotor skills development of the primary school practical.

Seznam poufíté literatury a zdroj

- BLAHUTKOVÁ, Marie. *Psychomotorika*. 1. vyd., 1. dotisk. Brno: Masarykova univerzita, 2007, 92 s. ISBN 80-210-3067-4.
- BLAHUTKOVÁ, Marie, Ji ina KLENKOVÁ a Dana ZICHOVÁ. *Psychomotorické hry pro d ti s poruchami pozornosti a pro hyperaktivní d ti*. 1. vyd. Brno. ISBN 978-80-210-3627-7.
- BRYCHNÁ OVÁ, Eva a Marie MÁLKOVÁ. *Rámcový vzd lávací program pro obor vzd lání základní kola speciální: RVP ZTM*. 1. vyd. Praha: VÚP, 2008. ISBN 978-80-87000-25-0.
- BURIÁNEK, Tomá-. *Test pohybové výkonnosti, schopnosti a dimenze t lesné zdatnosti*.
ÁP, Jan. *Psychologie pro u itele*. Vyd. 1. Praha: Portál, 655 s. ISBN 80-717-8463-X.
- HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ. *Velký psychologický slovník*. Vyd. 4., V Portálu 1. Praha: Portál, 2010, 797 s. ISBN 978-80-7367-686-5.
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Materiály pro pracovní innosti na 1. stupni ZTM*. 1. vyd. V Plzni: Západo eská univerzita, 2006. 115 s. ISBN 80-7043-453-8.
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Netradi n v pracovní výchov* . 1. vyd. Plze : Krajské centrum vzd lávání a Jazyková kola, 2005. ISBN 80-702-0149-5.
- HONZÍKOVÁ, Jarmila. *Testovací baterie pro psychomotorické dovednosti*.
- JE ÁBEK, Jaroslav. *Rámcový vzd lávací program pro základní vzd lávání: s p ílohou upravující vzd lávání flák s lehkým mentálním postífením*. Praha, 2005, 126, 92 s. ISBN 80-870-0002-1.
- KOCUROVÁ, Marie. *Speciální pedagogika pro pomáhající profese*. 1. vyd. V Plzni: Západo eská univerzita, Pedagogická fakulta, 209 s. ISBN 80-708-2844-7.
- KUNETOVÁ, Zuzana. *Originální perky z FIMA*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-542-4.
- MARKOVÁ, Gabriela. *Pletení ko-ák* . Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2004, 95 s. ISBN 80-251-0204-1.
- MAT J EK, Zden k. *Co d ti nejvíc pot ebují*. Vyd. 4. Praha: Portál, 2007. 108 s. ISBN 978-80-7367-272-0.
- NEWMAN, Sarah. *Hry a innosti pro vývoj dít te s postífením: rozvoj kognitivních, pohybových, smyslových, emo ních a sociálních dovedností*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 167 s. ISBN 80-7178-872-4.

OPAT ILOVÁ, Dagmar a Dana ZÁME NÍKOVÁ. *Možnosti speciální pedagogické podpory u osob s hybným postižením*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-802-1045-750.

OPAT ILOVÁ, Dagmar. *Pedagogická intervence v raném a předškolním věku u jedinců s těžkou mozkovou obrnou*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003. ISBN 80-210-3242-1.

RENOTIÉROVÁ, Marie a Libuše LUDÍKOVÁ. *Speciální pedagogika*. 2. vyd., dopl. a aktualiz. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 313 s. Učebnice (UP Olomouc). ISBN 80-244-0873-2.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 160 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1733-3.

SZABOVÁ, Magdaléna. *Preventivní a nápravná cvičení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2001. 143 s. ISBN 80-7178-504-0.

ŠVARCOVÁ-SLABINOVÁ, Iva. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Portál, 2011, 221 s. ISBN 978-807-3678-890.

ŠVP OZM a MZb ch "Dokážeme to"

ŠVP OZM a MZb ch "Dokážeme to společně"

TEPLÁ, Marta. *Nám ty pro vzdělávání žáků s těžkým mentálním postižením*. Praha: TECH - MARKET, 2001. 71 s. ISBN 80-86114-39-02.

THOROVÁ, Kateřina. *Poruchy autistického spektra: těžký autismus, atypický autismus, Aspergerův syndrom, deintegrativní porucha*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2006. ISBN 80-736-7091-7.

Seznam obrázků :

Obrázek .1: Strukturované učení (vlastní zdroj)	21
Obrázek .2: Budova ve Zbúchu (vlastní zdroj)	32
Obrázek .3: Budova v Plzni (vlastní zdroj)	32
Obrázek .4: Interaktivní tabule(vlastní zdroj).....	33
Obrázek .5 : Tída (vlastní zdroj).....	40
Obrázek .6 : fiáci ve tíd (vlastní zdroj).....	40
Obrázek .9: T07 (vlastní zdroj)	46
Obrázek .10: T07 (vlastní zdroj)	46
Obrázek .11: T05 (vlastní zdroj)	46
Obrázek .12: T05 (vlastní zdroj)	46
Obrázek .13: T04 (vlastní zdroj)	50
Obrázek .14: PT 5 (vlastní zdroj).....	52
Obrázek .15: PT 2 (vlastní zdroj).....	53
Obrázek .16: PT 2 (vlastní zdroj).....	53
Obrázek .17: PT 1 (vlastní zdroj).....	53
Obrázek .18: PT 1 (vlastní zdroj).....	53
Obrázek .19: Druhy papíru (vlastní zdroj).....	61
Obrázek .20: Drobný p írodní materiál (vlastní zdroj)	62
Obrázek .21: Pedig (vlastní zdroj)	63
Obrázek .22: Fimo (vlastní zdroj)	64
Obrázek .23: Odpadový materiál (vlastní zdroj).....	65
Obrázek .24: Výrobky z odpadového materiálu (vlastní zdroj).....	65
Obrázek .25: Soubor nám t (vlastní zdroj).....	66
Obrázek .26: Slune nice (vlastní zdroj)	67
Obrázek .27: Slune nice 1 (vlastní zdroj)	67
Obrázek .28: Slune nice 2 (vlastní zdroj)	67
Obrázek .29: Slune nice 3 (vlastní zdroj)	67
Obrázek .30: Skládání kv tiny (vlastní zdroj).....	68
Obrázek .31: skládání 1 (vlastní zdroj)	68
Obrázek .32: skládání 2 (vlastní zdroj)	68
Obrázek .33: skládání 3 (vlastní zdroj)	68

Obrázek .34: Kv tity z papírových proufk (vlastní zdroj)	69
Obrázek .35: Proufky 1(vlastní zdroj)	69
Obrázek .36: Proufky 2 (vlastní zdroj)	69
Obrázek .37: Proufky 3 (vlastní zdroj)	69
Obrázek .38: Jefci (vlastní zdroj)	70
Obrázek .39: Jefek (vlastní zdroj).....	70
Obrázek .40: Ku e (vlastní zdroj)	70
Obrázek .41: Houby (vlastní zdroj).....	70
Obrázek .42: Auto (vlastní zdroj)	71
Obrázek .43: Auto 1 (vlastní zdroj).....	71
Obrázek .44: Auto 2 (vlastní zdroj).....	71
Obrázek .45: Auto 3 (vlastní zdroj).....	71
Obrázek .46 : Váno ní hv zda (vlastní zdroj)	72
Obrázek .47: Hv zda 1 (vlastní zdroj).....	72
Obrázek .48: Hv zda 2 (vlastní zdroj).....	72
Obrázek .49: Hv zda 3 (vlastní zdroj).....	72
Obrázek .50: Motýlci z pedigu (vlastní zdroj).....	73
Obrázek .51: Motýl 1(vlastní zdroj).....	73
Obrázek .52: Motýl 2 (vlastní zdroj)	73
Obrázek .53: Motýl 3 (vlastní zdroj)	73
Obrázek .54: Ko-í ek z pedigu (vlastní zdroj)	74
Obrázek .55: Ko-í ek 1 (vlastní zdroj).....	74
Obrázek .56: Ko-í ek 2 (vlastní zdroj).....	74
Obrázek .57: Ko-í ek 3 (vlastní zdroj).....	74
Obrázek .58: Tperk Fimo (vlastní zdroj)	75
Obrázek .59: Fimo 1 (vlastní zdroj)	75
Obrázek .60: Fimo 2 (vlastní zdroj)	75
Obrázek .61: Fimo 3 (vlastní zdroj)	75
Obrázek .62: Chobotnice z PET (vlastní zdroj)	76
Obrázek .63: Chobotnice 1	76
Obrázek .64: Chobotnice 2	76
Obrázek .65: Chobotnice 3	76

Seznam tabulek a graf

Tabulka . 1: Autistická tída, senzomotorické dovedností	47
Tabulka . 2: fiáci I.B, senzomotorické dovednosti	48
Tabulka . 3: fiáci IV.t., senzomotorické dovednosti	49
Tabulka . 4: fiáci I.B, pohybové dovedností	54
Tabulka . 5: fiáci IV.t., pohybové dovedností	55
Graf . 1: Pom r flák	56
Graf . 2: výsledky testu senzomotorických dovedností ó I.Bí	56
Graf . 3: výsledky testu senzomotorických dovedností ó IV.t	57
Graf . 4: výsledky testu senzomotorických dovedností ó autistická tídaí	57
Graf . 5 - výsledky pohybových dovedností ó I.Bí	58
Graf . 6 - výsledky pohybových dovedností ó IV.t	58